

**Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Nicole Pochopová

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Komparace SPD a ČSSD
z hlediska evropeizace politických stran**
Bakalářská práce

Autor: Nicole Pochopová
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Dočekalová, Ph.D.

Hradec Králové, 2015

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	Nicole Pochopová
Studium:	F11324
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název závěrečné práce:	Komparace SPD a ČSSD z hlediska evropeizace politických stran
Název závěrečné práce v AJ:	Comparison of Political Parties SPD and ČSSD in Terms of Europeanization of Political Parties

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Otázka evropské integrace a jejího vlivu na stranické systémy zemí a jednotlivých stran je jedním z novějších témat politologického výzkumu, které je stále aktuální. Práce se zabývá evropeizací sociálnědemokratických politických stran, konkrétně Sociálnědemokratické strany Německa (SPD) a České strany sociálně demokratické (ČSSD). Cílem práce je tedy aplikace teorie evropeizace na tyto dvě parlamentní strany, následné vyvození závěrů o míře evropeizace ve stranách a jejich porovnání. SPD je jedním z hlavních hybatelů prohlubování evropské spolupráce. Zároveň působí na evropské úrovni mnohem déle než ČSSD. Proto autorka předpokládá, že bude u SPD míra evropeizace větší.

Výzkum se zaměřuje na období od roku 2004, kdy jsou již obě země plnohodnotnými členy EU, až do současnosti. Autorka v práci vychází z teorie evropské integrace Roberta Ladrecha. Ladrech vymezuje pět oblastí, na jejichž základě budou obě strany posuzovány (jsou to programové proměny stran, změny v organizační struktuře, podoba stranické soutěže, vztah politické strany a vlády a vztahy mimo úroveň národního systému (Ladrech 2002)). Hlavní metodou pro výzkum je analýza stranických dokumentů – *textual approaches* (dlouhodobých programů stran, volebních programů stran apod.). Na základě této analýzy pak dojde ke komparaci mezi stranami.

První část práce je věnována objasnění pojmu evropeizace, z důvodu přiblížení problému. Dále konkrétní charakteristika Ladrechova pojetí teorie evropeizace a jeho pět oblastí výzkumu. Ve druhé kapitole autorka představí zkoumané strany – SPD a ČSSD – které budou analyzovány. Dalším krokem je aplikace Ladrechova teoretického rámce a analýza stranických dokumentů. Poslední část už porovnává výsledky analýzy obou stran z hlediska

evropeizace. Závěrem autorka shrnuje veškeré své závěry a dochází ke zodpovězení výzkumných otázek a případné nastínění dalšího vývoje.

Literatura

Prameny:

ČSSD. *Program ČSSD – Hodnoty, cíle a principy ČSSD*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/program/hodnoty-cile-a-principy-cssd/>

SPD. 1959. *Godesbergprogramm*. Bad Godesberg: SPD. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1816/data/godesberger_programm.pdf

SPD. *Grundsatzprogramm*. Dostupné z: <http://www.spd.de/partei/grundsatzprogramm/>

SPD. 2007. *Hamburger Programm*. Hamburg: SPD. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1778/data/hamburger_programm.pdf

SPD. 2011. *Organisationsstatut. Wahlordnung. Schiedsordnung. Finanzordnung*. Dostupné na: http://www.spd.de/de/pdf/rechtliches/071026_spd-statut.pdf

Literatura:

Beyme, K. 2009. *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower Press.

Cabada, Ladislav, Kustec Lipicer, Simona: *Evropeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko*. Dostupné na: http://veda.fsv.cuni.cz/doc/KonferenceRCS/pol_cabada.doc

Conti, Nicólo. 2003. *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. The Attitude to EU of the Italian Parties (1994-2000)*. Magburg: ECPR Conference.

Dančák, B. - Fiala, P. - Hloušek, V. *Evropeizace – pojem a jeho konceptualizme*. Odborná stať zpracovaná v rámci projektu MPSV Politických aktéři v procesu evropeizace a internacionalizace politického prostoru v ČR v roce 2004.

Dürr, J., Marek, D., Šaradín, P. 2004. Evropeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii. In: *Mezinárodní vztahy*, 39, č. 1, s. 27-49.

Eichler, Patrik. 2012. *Menšina SPD proti federalizaci Evropy*. Dostupné na: <http://www.denikreferendum.cz/clanek/12709-mensina-spd-proti-federalizaci-evropy>

Featherstone, Kevin. 2003. *The Politics of Europeization*. Londýn.

Franzen, Wolfgang. 2002. Podpora evropské integrace v České republice – Zpráva Ústavu pro empirickou sociální ekonomiku v Kolíně nad Rýnem o veřejném mínění ve střední Evropě. In: *Europeum*. Dostupné na: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=496

Frízlová, Iveta, Kozlová, Michaela, Málek, Ondřej a kol. 2006. *Vliv evropeizace na české politické strany*. Brno.

Kaniok, Petr. 2005. Euroskeptismus a Evropský parlament. In: *Politologický časopis*, XII, 2005, č. 4, s. 416-429.

Ladrech, Robert. 2002. Europeanization and political parties. In: *Party Politics*. č. 8, 4, 289-403.

Ladrech, Robert. 2005. The Europeanization of interest groups and political parties. In: *The member of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 317-337.

Garantující pracoviště: Katedra politologie, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Dočekalová, Ph.D.

Konzultant:

Oponent:

Datum zadání závěrečné práce: 5. 3. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením Mgr. Pavly Dočekalové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 4. 2015

Nicole Pochopová

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Pavle Dočekalové, Ph.D. za trpělivost, kvalitní odborné rady a směrování při vedení mé práce. Zároveň bych ráda vyjádřila poděkování i svým rodičům, kteří mi projevovali podporu během mého studia.

Anotace

POCHOPOVÁ, NICOLE. *Komparace SPD a ČSSD z hlediska evropeizace politických stran*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, univerzita Hradec Králové, 2015. 76 str.

Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá teorií evropeizace politických stran. Konkrétně se zaměřuje na analýzu vybraných sociálnědemokratických stran z dvou různých politických prostředí. První z nich je Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), druhou je německá Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD). Struktura práce je vystavěna na základě teorie evropeizace Roberta Ladrecha, který definuje pět oblastí, ve kterých lze sledovat evropeizaci politických stran. Jsou to programové změny, organizační změny, vzorce stranické soutěže, stranicko-vládní vztahy a vztahy přesahující národní stranický systém. Ačkoli práce využívá všech pět oblastí, největší prostor je věnován analýze programů obou stran, která může nejlépe prokázat změny, které nastaly v důsledku působení evropeizace. Volební programy obou stran jsou podrobeny kvantitativní a zároveň kvalitativní analýze po vzoru autorů Hlouška a Pšejí (pozitivní, neutrální a negativní charakter pojmů), dále jsou zhodnoceny dle Havlíkovy stupnice. Práce se snaží zjistit, zda se evropeizace projevuje více u SPD než u ČSSD.

Klíčová slova: evropeizace; ČSSD, SPD, politické strany, Robert Ladrech

Annotation

POCHOPOVÁ, NICOLE. *Comparison of Political Parties SPD and ČSSD in Terms of Europeanization of Political Parties*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015, 76 pp.

Bachelor Degree Thesis.

Bachelor Thesis deals with the theme of the Europeanization of the political parties. Specifically, it focuses on the analysis of two selected social democratic political parties from two different political environments. The first one is Czech Social Democratic Party (ČSSD), the second is German Social Democratic Party of Germany (SPD). The bachelor thesis structure is built on Robert Ladrech's theory of Europeanization, which identifies five areas which are monitoring the Europeanization of political parties. Five areas are singled out: programmatic change, organizational change, patterns of party competition, party-government relations and relations beyond the national party system. Although the bachelor thesis uses all of five areas, the analysis of both party programs is fundamental, because it allows distinctly identify the impact of Europeanization on the political parties and the changes in attitudes to European integration. Electoral programs of both parties are subjected to quantitative and also qualitative analysis (it is inspired by authors Hloušek and Pšeja and their positive, neutral and negative character of terms and also is evaluating on Havlík's degrees). The bachelor thesis seeks to determine whether the Europeanization is more evident in SPD than ČSSD.

Keywords: Europeanization; ČSSD; SPD; political parties; Robert Ladrech

Obsah

Seznam zkratk	11
Úvod	13
1. Evropeizace	20
1.1 Definice pojmu evropeizace	21
1.2 Evropeizace politických stran dle R. Ladrecha	24
1.2.1 Programové změny	26
1.2.2 Organizační změny	28
1.2.3 Schéma stranické soutěže	29
1.2.4 Stranicko-vládní vztahy	30
1.2.5 Vztahy přesahující národní stranický systém	31
2. Evropeizace České strany sociálně demokratické	33
2.1 Programové změny v ČSSD	34
2.2 Organizační změny v ČSSD	38
2.3 Vliv schématu stranické soutěže na ČSSD	40
2.4 Vztahy mezi ČSSD a vládou	41
2.5 ČSSD na nadnárodní úrovni	42
3. Evropeizace Sozialdemokratische Partei Deutschlands	45
3.1 Programové změny v SPD	45
3.2 Organizační změny v SPD	51
3.3 Vliv schématu stranické soutěže na SPD	52
3.4 Vztah mezi SPD a vládou	52
3.5 SPD na nadnárodní úrovni	54
4. Srovnání výsledků zkoumání ČSSD a SPD	56
4.1 Porovnání vlivu evropeizace na programové změny ČSSD a SPD	56
4.2 Srovnání organizačních změn ČSSD a SPD	58
4.3 Vliv schématu stranické soutěže na ČSSD a SPD	59
4.4 Vztah mezi stranou a vládou	59
4.5 ČSSD a SPD na nadnárodní úrovni	60
Závěr	61
Seznam literatury	65
Prameny	65
Literatura	69
Přílohy	75
Tabulka č. 1	75
Tabulka č. 2	75
Tabulka č. 3	76
Tabulka č. 4	76

Seznam zkratek

ADAVu – Obecná dělnická asociace

CDU – Křesťanskodemokratická unie Německa

CIVEX - Commission for Citizenship, Governance, Institutional & External Affairs

CoR – Committee of Regions/Výbor regionů

COTER - Commission for Territorial Cohesion Policy

CSU – Křesťansko–sociální unie

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EBOB – Evropská bezpečnostní a obranná politika

ECOS - Commission for Economy and Social Policy

ENVI – Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost

EP – Evropský parlament

EPP-ED – Evropská lidová strana–Evropští demokraté

ES – Evropské Společenství

ESO – Evropská organizace seniorů

EU – Evropská unie

FPD – Svobodná demokratická strana

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie–Československá strana lidová

KK – krajská konference

KS – Klub seniorů

KSČ – Komunistická strana Česka

KVV – krajský výkonný výbor

MO – místní organizace

NATO – Severoatlantická aliance

NSDAP – Národně socialistická německá dělnická strana

ODS – Občanská demokratická strana

OK – okresní konference

OVV – okresní výkonný výbor

P ČSSD – předsednictvo ČSSD

PASOK – Panhelénské socialistické hnutí

PES – Party of European Socialist/Strana evropských socialistů
PSČR – Poslanecká sněmovna České republiky
PvdA – Strana práce (Nizozemsko)
S&D – Progressive Alliance of Socialist and Democrats
SAP – Švédská sociálnědemokratická strana
SDAP – Sociálně demokratická strana práce
SDŽ – Sociálně demokratické ženy
SI – Socialistická internacionála
SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands/Sociálnědemokratická strana
Německa
SRN – Spolková republika Německo
SZ – Strana zelených
US-DEU – Unie svobody–Demokratická unie
ÚVV – Ústřední výkonný výbor

Úvod

Díky neustálému prohlubování spolupráce mezi jednotlivými evropskými státy je téma evropské integrace, a s tím spojených politik v těchto státech, jedním z hlavních témat politologického výzkumu. Snahou autorů zabývajících se teorií evropeizace bývá vykreslení vzájemného působení procesu prohlubující se evropské spolupráce a jednotlivých subjektů fungujících na národní úrovni.¹ Ačkoli počátky utváření Evropského společenství sahají již do poválečného období, zaměření na oblast evropeizace politických systémů se objevuje až v 90. letech dvacátého století ve spojitosti s počátkem Evropské unie. Autorka tedy tvrdí, že se jedná o poměrně mladý předmět výzkumu.

Práce se bude zabývat výzkumem evropeizace u vybraných dvou sociálnědemokratických stran. Analýza se zaměří na působení supranacionální úrovně na národní strany. Cílem práce je pomocí aplikace teorie evropeizace vyhodnotit jednotlivé oblasti projevů evropské integrace a na tomto základě se bude snažit zjistit míru evropeizace v obou stranách. Pro účely této práce byla proto vybrána teorie evropeizace Roberta Ladrecha, zabývající se evropeizací zaměřenou přímo na politické strany.² Hlavním rozdílem vůči ostatním autorům je, že Ladrech posuzuje strany jako klíčové aktéry, kteří zpětně ovlivňují evropskou integraci. Nikoli pouze jako hráče, kteří se musí přizpůsobit nastoleným podmínkám (Ladrech 2005: 1).

Ladrechův teoretický rámec vymezuje celkem pět nejdůležitějších oblastí, na kterých se dá proces evropeizace ve stranách a jejich činnostech nejlépe pozorovat. Těmito oblastmi jsou: 1) programové změny, 2) organizační změny, 3) vzorce stranické soutěže, 4) stranicko-vládní vztahy a za 5) vztahy přesahující národní stranický systém (Ladrech 2005: 8). Všechny pět oblastí bude v práci aplikováno.

Předmětem výzkumu bude Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) společně se Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD). V obou případech jde o relevantní stranu, která se pravidelně dostává do parlamentu.

---

¹ Těmito subjekty jsou myšleny jednotlivé vlády, národní politické strany, zájmové skupiny apod.

² Evropeizace je definována jako národní i nadnárodní propojení ve smyslu autoritativních politických rozhodnutí (Ladrech 2005: 1).

Zároveň se jedná o dlouhodobě silné subjekty v rámci národního stranického systému. Obě strany jsou sociálnědemokratického typu a spadají do sociálnědemokratické stranické rodiny.³ SPD byla vybrána jako zástupce země, která je zakládajícím členem ES/EU, země, která stála na samém počátku formování mezievropské spolupráce (Kovář, Hoříčka 2005: 120–127). Proti tomu ČSSD, jako strana, jež nemá tak dlouhou zkušenost s evropskou politikou a fungováním na nadnárodní úrovni. Vzhledem k pozdějšímu přistoupení do Společenství nemohla strana, a tedy i český systém, ovlivňovat formování celého evropského systému a s tím i aparátů EU.⁴ Práce vychází z předpokladu, že díky těmto okolnostem bude míra evropeizace u SPD vyšší.

Časové vymezení práce je datováno od roku 2004 do současnosti. Práce bude zohledňovat období do května 2014, kdy proběhly poslední volby do Evropského parlamentu. Rok 2004 byl zvolen z důvodu toho, že se v tomto roce stala Česká republika plnohodnotným členem Evropské unie a současně ČSSD začala být oficiálním a úplným členem stranické federace PES. Působení stran v rámci jednoho nadnárodního prostředí, kterým je Evropská unie, je tedy vhodným obdobím pro komparaci.

Práce si klade několik výzkumných otázek, které autorka formuluje na základě teoretického rámce. První výzkumná otázka zní: Projevuje se působení evropeizace v SPD více než u ČSSD? Odpověď na tuto otázku bude získána především pomocí obsahové a diskursivní analýzy volebních programů do národních parlamentů obou stran a obsahové analýzy stanov ČSSD a SPD. Výzkum v ostatních čtyřech rovinách bude také zahrnovat odpověď na první výzkumnou otázku.

Pro volební programy bude využita kvantitativní a kvalitativní analýza. V každém z programů budou vyhledávány pojmy týkající se Evropy a Evropské

---

³ Ačkoli Česká republika patří mezi země postkomunistického bloku, ve kterém bývá obtížné zařazení stran do západního typu stranických rodin díky jejich odlišnému formování a vývoji, ČSSD můžeme zařadit do sociálnědemokratické stranické rodiny bez výhrad.

⁴ Česká republika přistoupila do struktur EU v roce 2004. Přesto nadnárodní spolupráce pronikala na území již dříve. Právě ČSSD projevovала snahy o integraci do supranacionální formace Strany evropských socialistů (PES) mnohem dříve, než země vstoupila do Unie. Ve volebním programu pro parlamentní volby 1998 deklarovala ČSSD plné ztotožnění s myšlenkou evropské integrace (Frízlová, Kozlová, Málek 2006: 21).

unie.⁵ Z hlediska kvantitativního navíc autorka vypočítá četnost výskytu výrazů v jednotlivých programech, kterou autorka zanesse do výsledné tabulky (viz Tabulka č. 1).⁶ Jednotlivé pojmy následně autorka rozčlení podobně jako autoři Hloušek a Pšeja podle tří kvalitativních kritérií, jež nám specifikují charakter jednotlivých zmínek v programech. Tedy pozitivní (+), neutrální (N) a negativní (-) (Hloušek, Pšeja 2009: 126–145). Neutrálním pojmem bude každý, který pojednává o Evropě jako kontinentu, nikoli v souvislosti s členstvím a fungováním EU. Negativní a pozitivní charakter pojmu bude pak odlišen podle toho, zda se strana vyjadřuje ke konkrétní problematice pozitivním, či negativním postojem.⁷ V tabulkách číslo dvě a tři budou uvedeny výsledky kvalitativní analýzy (viz Tabulka č. 2 a Tabulka č. 3).⁸ Vzhledem k tomu, že je struktura jednotlivých programů odlišná, nemůže být využito dělení dle jednotlivých kapitol. Proto autorka třídí oblasti programů vzhledem k jednotlivým politikám.⁹ Dále bude ve vyhodnocování zohledněno, zda strana do volebního programu zahrnula samostatnou pod/kapitolu o Evropské unii (graficky znázorněno v Tabulce č. 1). Pro lepší vyhodnocení vlivu evropeizace na stranické programy autorka rovněž využije kvantitativní a kvalitativní stupnici V. Havlíka, která je podrobně vysvětlena v teoretické části práce (viz podkapitola 1.2.1 Programové změny).

Kromě volebních programů, ve kterých se dají změny nejlépe pozorovat¹⁰, budou do výzkumu zahrnuty i neaktuálnější programy dlouhodobé,

---

⁵ Autorka bude v programu vyhledávat slova jako Evropská unie, Komise, Rada EU, Evropa, slova s přířmkem evropský/á/é, proces evropské integrace, členské státy EU apod.

⁶ Četnost se vypočítá vydělením celkového počtu znaků v programu množstvím zmínek, tedy pojmu týkajících se evropeizace. Čím nižší je výsledné číslo, tím větší je četnost pojmu na vzhledem k rozsahu dokumentu.

⁷ To znamená, že pokud bude v programu například kritika jedné z institucí Unie, nebo určitého procesu, charakter takového pojmu bude negativní. Naopak podpora integrace a zapojení se do procesů a politik bude mít charakter pozitivní.

⁸ Autorka upozorňuje na fakt, že se její výsledky u programu ČSSD z roku 2006 neshodují s výsledky autorů Hlouška a Pšeji, kteří ve své práci nezepisují podrobně kritéria jejich hodnocení a výzkumu. Autorka se tak Hlouškem a Pšejou pouze inspiroje a výsledky vypočítává sama, dle vlastních kritérií uvedených v úvodu práce.

⁹ Úvod, sociální politika, zdravotnictví, ekonomika/hospodářství, demokracie a společnost, regionální politika, zemědělství a venkov, školství, věda, kultura, životní prostředí, doprava a energetika, zahraniční politika (viz Tabulka 1, Tabulka 2 a Tabulka 3).

¹⁰ Pro tuto analýzu jsou vhodnější volební programy, které se častěji obměňují, na rozdíl od programů základních, a proto je možné lépe vyzorovat případné změny postojů, v našem případě postojů vůči Evropské unii a evropské integraci. Jsou tak ideálním datovým materiálem

tzv. základní programy. Zde už nebude prováděna podrobná analýza kvantitativní s výpočtem výskytu zmínek o evropské integraci. Základní programy budou vyhodnoceny především dle V. Havlíkovy stupnice.

Druhá výzkumná otázka se týká především vztahu supranacionální dimenze se stranami. Otázka vypadá následovně: Jak se strany ČSSD a SPD angažují na nadnárodní úrovni a na půdě Evropského parlamentu? S tím se pojí i poslední výzkumná otázka: Jakým způsobem strany participují v transnacionálních stranických federacích a jakou důležitost pro ně mají posty na nadnárodní úrovni?

Co se týče členění práce, bude rozdělena do čtyř kapitol, jejichž součástí bude i několik podkapitol. V první části dojde k představní teorie evropeizace. Bude zde prezentována její definice a koncept Roberta Ladrecha. Podkapitoly této části budou věnovány stručnému popisu jednotlivých oblastí sledování evropeizace, které již byly zmíněny výše. Pro lepší pochopení projevů jednotlivých oblastí budou uvedeny konkrétní příklady, kde se daná oblast projevila a jakým způsobem. To pomůže jasnějšímu vykreslení představy o těchto projevech, které budou dále aplikovány.

Druhá kapitola se bude týkat ČSSD. Krátce představí politickou praxi strany, společně s podložením její relevance v rámci systému na základě volebních výsledků v národním parlamentu a její pozici ve vládě. Dále bude aplikována Ladrechova teorie, kde autorka provede zkoumání pěti oblastí. Stejnou strukturu bude mít i následující třetí kapitola, která se ale zaměří na druhou zvolenou politickou stranu, tj. SPD.

V kapitole čtvrté budou komparovány výsledky dosažené z jednotlivých oblastí výzkumu ze druhé a třetí kapitoly. Na základě tohoto porovnání se autorka bude snažit o zjištění, jaký je konečný rozdíl mezi těmito sociálnědemokratickými stranami. Pro lepší prezentaci výsledků autorka vytvoří stupnici pro porovnání vlivu evropeizace v pěti oblastech výzkumu mezi ČSSD a SPD. Vytyčí tak tři stupně od žádného vlivu, přes evropeizaci až po vysokou míru evropeizace. Výsledky budou zaneseny v Tabulce č. 4.

---

pro synchronní (programy různých PS v kontextu konkrétních voleb) a diachronní komparaci (programy jedné PS v delším časovém horizontu) (Ondroušek, Havlík 2010: 301–331).

Závěrem budou shrnuta veškerá zjištěná výsledná data a informace. Autorka se pokusí o zodpovězení výzkumných otázek, které byly stanoveny v úvodu. Dále autorka uvede, jaké by podle ní mělo být směřování dalšího výzkumu.

Co se týče definování evropeizace, nejedná se o jednoduchou záležitost. Autoři studií se ve svých pojetích evropeizačních teorií mnohdy rozcházejí. Často dochází k záměně jednotlivých pojmů, jež následně užívají pro odlišné případy. I v české terminologii se můžeme setkat s výrazem „evropeizace“ i „europeizace“, které se vyskytují nejčastěji. V této práci dává autorka přednost pojmu evropeizace, jež užívá Mezinárodní politologický ústav v Brně. Ani v anglosaském prostředí neexistuje zatím jednotnost, jak bude zmíněno v teoretické části práce.

K největšímu rozmachu v oboru evropeizace dochází od 90. let 20. století, kdy se mění směr pohledu na integraci od nadnárodní úrovně k národním aktérům. Do té doby bylo v pracích autorů řešeno utváření evropských politik jednotlivými státy, tedy směr zdola nahoru. Z neznámějších odborníků autorka jmenuje C. Radaelliho (2000), který přichází s prací, jež kombinuje oba přístupy, tzn. oboustranný směr. Dále práce N. Contiho *Party Contestation of the Political Space and the European Attitude to EU of the Italian Parties (1994–2000)* (Conti 2003), která se věnuje stranickému systému v Itálii. Rovněž práce již zmiňovaného Roberta Ladrecha, který bude v bakalářské práci aplikován.

Na teorii evropeizace může být pohlíženo z různých perspektiv, to dokazují například autoři V. Hloušek, L. Kopeček a J. Šedo (2011: 236). Ve své práci *Evropeizace politických systémů* (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 235–236) nahlízejí na devět rovin evropeizace, dle kterých můžeme na evropskou integraci pohlížet. Každá z těchto rovin evropeizace bere evropskou spolupráci z jiného úhlu pohledu, ale vždy se jedná o změny týkající se národních států, které delegují určité pravomoci a oblasti politiky na vyšší, evropskou úroveň. Jiní se naopak snažili o co nejobecnější pojetí teorie, tím, že se v definování pojmu snažili o úplné vynechání subjektu státu. Příkladem je W. Wallace a jeho *The Transition of Western Europe* (Wallace 1990) a definice obsažená v této

práci, která bude uvedena v teoretické části práce. Stejně tak i S. Hix a K. Goetze v díle *Introduction: European Integration and National Political Systems* (Goetz, Hix 2001: 1–27).

V současné literatuře, jež se věnuje vlivům EU, do roku 2002 téměř absentovala jakákoli zmínka o úloze politických stran jako hlavních aktérů v procesu evropské integrace. Postupně sice dochází k rozvoji v tomto odvětví, ale většina autorů se přesto věnuje politickým stranám ve vztahu k supranacionálním stranickým uskupením, případně se zaměřují na činnost stran ve vztahu k volbám do Evropského parlamentu. Z toho důvodu zůstává Ladrechova teorie z roku 2001/02 stále nejaktuálnější a díky tomu nejčastěji aplikovaná ostatními autory.

Autorka zmiňuje například práci autorů J. Ondrouška a V. Havlíka (2010), která se zabývá evropeizací volební programatiky u slovenských politických stran za období 1994–2010, jež je jednou z nejaktuálnějších studií týkající se tohoto tématu. Na české scéně je zkoumán vliv evropeizace na politické strany v práci I. Frízlové, M. Kozlové, O. Málka a kolektivu (2006). Zde se zabývají analýzou programových změn a poukazují na vývoj postojů stran vůči Evropské unii. O něco novější je článek V. Havlíka a A. Valterové *Evropeizace českých politických stran: aplikace Ladrechova konceptu* (Havlík, Valterová 2007), kterým přispěli do časopisu *Slovenská politologická revue*. Dále autorka uvádí práci *Czech Political Parties and Their Position to the Institutions of the European Union – Debate before the First EP Elections* autorů L. Cabada a Š. Waisové (Cabada, Waisová 2004: 311–322).¹¹ L. Cabada ve stejném roce vypracoval ještě jedno dílo týkající se českých politických stran společně s S. Kustecovou *Evropeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko* (2004), kde rovněž aplikují všech pět Ladrechových dimenzí.

Autorka tvrdí, že zpracování tématu, které by se dotýkalo evropeizace SPD rovněž není příliš rozsáhlé. Pro ilustraci autorka uvádí práci Ch. Krella *Sozialdemokratie und Europa: Die Europapolitik von SPD, Labour Party und*

---

¹¹ Tyto práce dokazují, že Ladrechův koncept je aplikovatelný i na nově přistupující země střední Evropy. Jednotliví autoři jeho teorii přizpůsobují potřebám svého výzkumu. Stejně tak i Cabada a kolektiv využívají pouze některé z pěti oblastí teorie (Cabada, Kustec, Lipicer 2004).

Parti Socialiste (2009). Z českých zástupců se tomuto tématu věnují M. Potůček v dílech *Europeizace německého stranického systému* (2006b) a *Komparace procesu evropeizace ve stranických systémech Německa, Rakouska a České republiky* (2006a). Častější jsou práce zabývající se celkovou evropeizací Německa, nebo se zaměřují na evropeizaci konkrétních politik (nejčastěji zahraniční a enviromentální politiky). Takovým příkladem může být E. Gross *Germany and European Security and Defence Cooperation: Europeanization of National Crisis Management Policies?* (2007).

V bádání neodmyslitelnou roli hrají autoři P. Fiala, B. Dančák, V. Havlík, V. Hloušek a další, kteří jsou v práci uvedeni a citováni. Hodnotí-li autorka stav tématu evropeizace politických stran v oblasti výzkumu, vyzorovala neustálou snahu o prohlubování analýz a rostoucí zájem o tuto oblast výzkumu.

1. Evropeizace

Evropeizace jako pojem byla v historii užívána mnoha způsoby a každý z nich měl jiné cíle a náplň. Příkladem může být využívání pojmu pro období 18. a 19. století v Rusku.¹² V jiném případě můžeme mluvit například o evropské integraci ekonomické, která se objevila dříve než politická a ke svému fungování nutně nepotřebovala supranacionální instituce. Jádrem práce je výzkum politických stran, a proto budeme brát v úvahu pouze významy týkající se oboru politologie.

Poválečná situace v Evropě si vynutila opatření, která by zabránila dalšímu mezinárodnímu konfliktu na jejím území. Bylo nutné zavést pravidla, jež by předcházela válečné eskalaci takového rozměru, jakým se vyznačovaly obě světové války. Tyto faktory vedly k prohlubování spolupráce mezi jednotlivými evropskými státy. Integrace mezi nimi vedla především k uzavírání dohod a smluv, díky kterým posléze docházelo ke vzniku nadnárodních organizací. Mezi hlavní patří především Evropské společenství, které se později přetransformovalo v Evropskou unii.

Procesy v důsledku smluvních podmínek následně ovlivňovaly fungování národních politických systémů v rámci Evropy. Díky tomu se toto téma přeneslo do vědních oborů, včetně politologie, která se začala evropské integraci věnovat od 50. let 20. století. P. Kratochvíl rozděluje formování teorie evropské integrace do čtyř období, kdy první z nich podle něho začíná již ve 40. letech 20. století a utváří se na otázce, jak integrací odstranit konflikt (viz Kratochvíl 2008: 26–28). Čtvrté období podle Kratochvíla startuje v letech 90. a staví na otázce vztahu mezi institucemi ES/EU a jednotlivými aktéry. 90. léta obecně bereme za hlavní mezník evropeizace v oboru politologie, což je obsaženo v následující podkapitole.

---

¹² Například Brückner za evropeizaci označoval pronikání evropské kultury na území Ruska během vlády Petra Velikého, který do země zval evropské politiky, vědce, malíře a další významné osobnosti, které mu pomáhaly s modernizací Ruska (viz Brückner 1888).

1.1 Definice pojmu evropeizace

Jak bylo zmíněno, výzkum evropské integrace v politologii se objevuje již v poválečném období.¹³ Tyto práce byly tvořeny na principu bottom-up, což znamená, že se zaměřovaly na úroveň států, od kterých proces směřuje směrem k nadnárodní úrovni.¹⁴ Ve výsledku autoři sledovali jakým způsobem jednotlivé země vytvářejí instituce ES, ale nevěnovali pozornost jejich opačnému působení. K obratu postupně docházelo v 80. a 90. letech 20. století ve spojení s akcelerací integračních procesů v ES a jeho přeměně v EU. Výzkum se začal věnovat problému působení Unie a jejích institucí na postavení a fungování národních států. Tento přístup lze označovat jako top-down.¹⁵ Změny způsobené těmito procesy se odrážejí v oblasti *polity*, *politics* i *policy*.¹⁶ V souvislosti s těmito změnami se začal častěji používat pojem evropeizace.

Již od začátku docházelo k nejednotnosti v používání tohoto termínu (Dančák, Fiala, Hloušek 2005: 12). Tvůrci prací často zaměňují jednotlivé pojmy, které jsou využívány pro odlišné případy. Proto není definování evropeizace jednoduché.¹⁷ V českém prostředí se nejčastěji vyskytují dvě formy

---

¹³ Příkladem jedné z nejznámějších definic evropské integrace z tohoto období může být pojetí neofunkcionalisty Ernsta Haase z roku 1958, které zní: „*Integrace je proces, při němž jsou političtí aktéři z rozdílného národního prostředí vedeni k tomu, aby přesunuli svou loajalitu, očekávání a politické aktivity k novému centru, jehož instituce disponují jurisdikcí nad již existujícími státy, anebo ji požadují.*“ (Kratochvíl 2008: 22; srov. Haas 1958: 16). Tato definice ukazuje právě přístup zkoumání zdola směrem k centru, který je zmíněn dále v práci.

¹⁴ Pokud výzkum využívá bottom-up přístup, zaměřuje se na pozorování domácích aktérů. Sleduje jakým způsobem politické aktivity národní exekutivy a legislativy ovlivňují evropskou úroveň. Tím je evropeizace vnímána jako závisle proměnná (Fiala, Hloušek a kol. 2006: 5).

¹⁵ Tento přístup k evropeizaci používá například Claudio Radaelli. Bývá často kritizován, právě kvůli tomu, že zde evropeizace probíhá pouze shora dolů (Ondroušek, Havlík 2010: 303). V top-down perspektivě je iniciátorem změn pouze EU a tok domácí politiky je omezen pouze na vyrovnání se s výzvami pomocí adaptace na politické požadavky.

¹⁶ V oboru politologie je stanoveno trojdimenzionální pojetí politiky. Dimenze *polity* zahrnuje normativní, ústavní aspekty a politiku v rámci entit a prostoru. Jedná se o určitý systém a řád, který určuje pravidla hry. Jednoduše je to institucionální dimenze politiky. *Politics* je dimenzí procesuální. Vyznačuje se utvářením politiky a řešením konfliktů během tohoto procesu. Zahrnuje politická vyjednávání a uzavírání koalic. Třetí je obsahová dimenze politiky *policy*, která znamená konkrétní politiku, politiku vlády. Jde vlastně o výsledek vyjednávání v rámci *politics*, tedy výstupy vládnutí, formální rozhodnutí veřejných orgánů (Fiala 1995: 132–134).

¹⁷ Tento pojmový chaos nám dokazuje mnohočetnost tvarů výrazu. Například české prostředí obsahuje pojmy „evropeizace“ a „evropeizace“, ani výraz „evropeanizace“ není vzácným. Nejednotná je i terminologie anglosaská, kde se zhruba ve stejném poměru objevují pojmy „evropeanization“ a „evropeization“ (Dančák, Fiala, Hloušek 2005: 12).

pojmu, jsou to „evropeizace“ a „europeizace“.¹⁸ Zemanová ve své práci uvádí dokonce čtyři varianty pojmu v českém jazyce, a to evropeizace, europeizace, evropeanizace a eupeizace (Zemanová 2007: 31). Autorka pro tuto práci upřednostňuje označení evropeizace, které se objevuje i v názvech kapitol a úvodu a rovněž jej užívá Mezinárodní politologický ústav v Brně.

Po ujasnění pojmosloví autorka přechází k problému samotné definice termínu. Příkladem zlomových 90. let může být definice Williama Wallace, jež se snaží o obecné pojetí a vyhýbá se zmínce o státech, evropeizace je „*vytvoření a udržování intenzivních a různorodých vzorců interakcí mezi dříve autonomními jednotkami*“ (Wallace 1990: 9). Podobně se vyvarují důrazu na státy i S. Hix a K. Goetz v díle *Introduction: European Integration and National Political Systems* (Goetz, Hix 2001: 1–27), které je rovněž součástí časopisu *West European Politics*. Autoři V. Hloušek, L. Kopeček a J. Šedo národní jednotky zohledňují a přinášejí devět rovin, dle kterých může být na evropeizaci nahlíženo (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 234–235). Každá z těchto rovin¹⁹ pojednává o změnách týkajících se národních států, které delegují určité oblasti politiky na evropskou úroveň.

Jednou z nejcitovanějších definic je evropeizace jako „*proces a) utváření, b) rozšiřování, c) institucionalizace formálních a neformálních pravidel, procedur, paradigmat politiky, stylů, způsobů, jak věci dělat, a sdílených hodnot, které jsou nejprve definovány a konsolidovány v rámci utváření rozhodnutí EU a poté inkorporovány do logiky domácího diskursu, identit, politických struktur a veřejných politik*“, se kterou přichází Claudio Radaelli (2000: 4; srov. Havlík, Vykoupilová 2007: 122). Jeho definicí dochází k propojení dvou již zmíněných přístupů, bottom-up a top-down, které byly vysvětleny výše. Vzniká zde tedy přístup nový, zvaný bottom-up-down, který evropeizaci bere jako oboustranný proces, jež analyzuje jak formování politik a institucí na evropské úrovni ze strany členů EU, tak i působení Unie na procesy utváření politik národních v rámci nacionálních stranických a politických systémů (Havlík, Pšeja 2007: 10).

---

¹⁸ Preferovaná forma pojmu v českém prostředí se stále dotváří (Dančák, Fiala, Hloušek 2005: 12).

¹⁹ Mezi devět rovin evropeizace se řadí rovina a) historická, b) mezinárodní, c) mezinárodního systému, d) osobní, e) ekonomická, f) legislativní, g) tranzitologická, h) rovina Evropské unie a i) rovina členských států (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 234–235).

Vzhledem k cílům této práce autorku bude zajímat především užší (minimalistický) rámec teorie evropské integrace, týkající se vztahu evropeizace k politickým stranám. I tento vztah však může být zkoumán z vícera pohledů. To nám dokazuje Peter Mair, který identifikoval tři různé pohledy. První oblast se týká vzniku a fungování transnacionálních federací politických stran, neboli eurostran²⁰. Druhá oblast charakterizuje chování politických stran a stranickou soutěž v rámci EP. Poslední se věnuje přizpůsobování politických stran a stranických systémů vývoji evropské integrace (Ondroušek, Havlík 2010: 303). V této práci je stěžejní teorie vypracovaná Robertem Ladrechem. Je stále významným dílem v oblasti výzkumu působení integrace na nacionální politické strany. Zároveň je nejčastěji aplikována na různé stranické systémy či konkrétní politické strany, které bývají komparovány. Ladrech přináší definici evropeizace, vysvětlující pojem coby „*inkrementální proces přeorientování směru a tvaru politiky do té míry, že se politická a ekonomická dynamika ES stane součástí organizační logiky domácí politiky*“ (Ladrech 1994: 17; srov. Havlík, Vykoupilová 2007: 122; Ladrech 1994: 69; Zemanová 2007: 33). O šest let později se znova vrací k jakési redefinici pojmu, „*Evropeizace je ... chápána jako změna v rámci členského státu, jehož motivační logika je vázána na politiku EU nebo rozhodovacího procesu. Hlavním zájmem každého programu evropeizačního výzkumu je tedy zřízení příčinného vztahu, a tím ověření vlivu EU na domácí změnu.*“ (Ladrech 2010: 2). Přesnější přeformulování pravděpodobně souvisí s předchozími Ladrechovými výzkumy v této oblasti, včetně jeho teorie, která bude v této bakalářské práci aplikována.

Výčet definicí v této kapitole měl za úkol pouze nastínit problematiku v rámci vymezení pojmu evropeizace jejích teorií, nikoli být vyčerpávajícím. Podkapitola představila termín způsobem, který postačí k dosažení vytyčených cílů bakalářské práce. Autorka bude pracovat zejména s konceptem Roberta Ladrecha, jež řadíme mezi práce s přístupem top-down. Výzkum bude tedy zaměřen na analýzu vlivů přicházejících shora, z Evropské unie a jejích

---

²⁰ Mezi eurostrany patří nadnárodní evropské formace, které mají snahu se prosazovat v aréně Evropského parlamentu, kde jsou seskupovány stranické frakce. Eurostranami jsou Strana evropských socialistů (PES), Strana evropské levice, Evropská strana zelených (EGP), Evropská lidová strana-Evropští demokraté (EPP-ED) a další.

institucí, které působí na národní aktéry, v našem případě na vybrané politické strany. Tzn., že práce bude zkoumat přizpůsobování obou politických stran nastoleným podmínkám a zároveň jejich snahu o adaptaci a zapojení se do nadnárodního systému a federací politických stran, jež zjistíme aplikací jednotlivých bodů Ladrechovy teorie, kterým je věnována následující podkapitola.

1.2 Evropeizace politických stran dle R. Ladrecha

Autorka vybrala Ladrechův koncept jako nejvhodnější teorii pro analýzu politických stran. Vhodnost teorie mohou potvrdit již zpracovaná díla, která teorii využila pro komparaci politických stran v rámci jednoho stranického systému, či porovnání dvou národních stranických systémů jako celků. Příklady takových prací byly uvedeny již v úvodu. Někteří autoři aplikují všech pět oblastí Ladrechovy teorie, jiní využívají pouze část. Ačkoli byla jeho teorie vytvořena převážně pro západní a především členské země Unie, díky jejímu hojnému využití je potvrzeno, že je možné ji použít i na prostor střední Evropy.²¹ Použití pro západoevropský prostor zůstává nadále nejčtenější.

Ladrech při formulaci své teorie uvažuje o politických stranách jako o klíčových aktérech ovlivňujících podstatu a směr změn a přizpůsobování se ze strany evropských institucí. Evropeizace pro něho znamená národní a supranacionální propojení ve smyslu autoritativních politických rozhodnutí. Evropeizace by měla být reflektována jako odpověď stran na změny v jejich prostředí (Fiala, Hloušek a kol. 2006: 13; srov. Ladrech 2002: 393–396). Ve výzkumu klade důraz na vybrání vhodných úrovní analýzy a na rozlišení klíčových aktérů v procesu evropeizace.

V jeho práci nalezneme rozdělení literatury týkající se EU na dva tábory (Ladrech 2002: 390). První se zabývá pokusy o obnovení činnosti stran mimo národní politický systém.²² Druhý tábor je zaměřen na evropskou politickou

---

²¹ Pomocí teorie bychom mohli například sledovat politické strany, které se vyskytují v nečlenských státech, ale přesto mohou být ovlivňovány Evropskou Unií. Tak by mohla být teorie aplikována i na prostor východní Evropy, kde by docházelo ke štěpení na eurooptimisty a europesimisty.

²² Jedná se o literaturu zaměřující se na stranické skupiny v EP a rozvoj nadnárodních stranických federací. Datuje ji od konce 70. let 20. století, kdy se volební systém do EP změnil na přímou volbu (Ladrech 2001: 1).

orientaci jednotlivých politických stran. Mohlo jít jak o organizaci ze strany stranických rodin, tak i národního politického systému.²³ Důležité je, že ani jedna z oblastí literatury nepojímala politické strany jako hlavní aktéry integrace v procesu utváření evropské politiky a dokonce ani jako aktéry procesem ovlivňované (Ladrech 2001: 1). Strany tak v podstatě stály zcela mimo evropskou integraci, kromě případů, které se týkaly voleb do EP. To považuje Ladrech za nedostatečné.

Jelikož jsou vlády organizovány na stranickém základě, znamená to, že strany figurují i v mezivládním vyjednávání. Z toho vyplývá, že logicky musí být ovlivňovány děním v evropských institucích a povinnostmi plynoucími z právních závazků členství v Unii. Aby mohly strany nadále působit na vládní úrovni, musí přizpůsobit svou agendu novým podmínkám. Což jednoznačně znamená, že politické strany nemohou za žádných okolností stát mimo proces evropeizace.

Cílem Ladrechova příspěvku je prosazovat analýzu politických stran, která bude zahrnovat vliv EU na národní politické systémy a tím i na vnitřní a vnější chování politických stran (Ladrech 2001: 2).

Pro účely této práce využijeme všech pět dimenzí Ladrechovy teorie, které budou jednotlivě představeny v následujících podkapitolách a aplikovány ve druhé a třetí kapitole. Evropeizace je tedy podle něho nejlépe pozorovatelná v těchto oblastech:

1. programové změny,
2. organizační změny,
3. schéma/vzorce stranické soutěže,
4. stranicko-vládní vztahy,
5. vztahy přesahující národní stranický systém (Ladrech 2005: 8).

Nakonec zmiňme, že evropeizace stran je v tomto konceptu brána jako závisle proměnná, tzn. že evropská integrace ovlivňuje řídicí arény, nebo prostředí politických stran, proto musíme hledat důkazy stranické adaptace na změněné prostředí.

---

²³ Práce této skupiny byly spíše popisného charakteru, příkladem může být práce Gaffneyho z roku 1996 (Ladrech 2001: 1).

1.2.1 Programové změny

Programové změny jsou jedním z nejvíce explicitních typů důkazů evropeizace. V první Ladrechově oblasti nedochází k rozporům. Je vcelku jednoznačná a autoři ji z originálu překládají obdobně – změna politického programu strany (Ondroušek, Havlík 2010: 303), programové aspekty (Fiala a kol. 2009; Hloušek, Pšejka 2009: 118), změny v programatice (Havlík, Vykoupilová 2007: 122; Fiala, Hloušek a kol. 2006: 13; Smrčková, Hloušek 2011: 396). Mnoho autorů ve svých pracích neaplikuje všech pět oblastí a tak se programová dimenze stává primárním a nejčastěji využívaným diskurzem výzkumu politických stran.

Programové změny můžeme vyhodnocovat buďto pomocí kvantitativního, nebo kvalitativního měření.²⁴ Mnohé studie kombinují obojí. V případě kvantitativní analýzy se jedná o měření četnosti výskytu slov spojených s evropskou integrací. Respektive jde o konkrétní zmínky o Evropské unii z hlediska evropské politiky, společně s odkazy na další oblasti politiky, které jsou obvykle považované za sféru domácích (Ladrech 2001: 8). Co se týče kvalitativního měření, jde o bližší zkoumání charakteru slov z kvantitativního měření. Jejich charakter lze v první řadě identifikovat jako negativní či pozitivní. Takový kvantitativní a kvalitativní výzkum využili i V. Havlík a H. Vykoupilová pro výzkum oblasti programových změn v České republice (Havlík, Vykoupilová 2007: 123–125).

V druhém případě autorku bude zajímat vývoj názorů na jednotlivé evropské *policies*. Míra vývoje roste úměrně se zvyšujícím se konkretizováním jednotlivých evropských politik (např. v prostoru věnovanému zaměstnanosti, přistěhovalecké politice a azylu). To se může projevat například zvýšenou stranickou odborností, smlouvami a dohodami s lídry, které vedou k integrování evropské úrovně do odkazů na domácí politiku, odkazy na spolupráci s nadnárodními organizacemi a stranickými frakcemi apod. Celková stranická politika se pak snaží o stále propracovanější a důmyslnější zpracování tématu,

---

²⁴ Kvantitativní analýza sleduje prostor věnovaný tématu evropské integrace, kvalitativní analýza se soustředí na hloubku a detailnost zpracování evropského tématu (Ondroušek, Havlík 2009: 305).

společně s formulováním stávajících a budoucích strategií pro evropský vývoj (Ladrech 2002: 396).

Jako příklad Ladrech uvádí propracování programu francouzské Socialistické strany, která propojuje evropskou politiku s domácí oblastí veřejných služeb a mimo jiné hovoří o nutnosti posílení supranacionální federace PES (Ladrech 2001: 9).

Podobným způsobem zkoumají tuto rovinu evropeizace politických stran M. Smrčková a V. Hloušek, kteří rozšiřují výzkum o V. Havlíkovu klasifikační stupnici (Smrčková, Hloušek 2011: 112).

Autorka v této oblasti pro vyhodnocení změn využije Havlíkovy stupnice evropeizace v kvalitativní i kvantitativní dimenzi. Jedná se o rozdělení na čtyři stupně od nuly do tří. V kvantitativní dimenzi je stupnice následující:

1. stupeň 0 – absence tématu; tzn. politická strana ve svém programu zcela opomíjí evropskou integraci a nevyjadřuje žádný názor na evropský integrační proces,
2. stupeň 1 – rozptýlený výskyt tématu; evropská tematika prostupuje napříč volebním programem a není jí věnována žádná kompaktní část,
3. stupeň 2 – obecně koncentrovaný výskyt; v kapitole věnované zahraniční politice je evropské téma stěžejní částí,
4. stupeň 3 – specificky koncentrovaný výskyt; v programu je samostatná kapitola o evropské integraci, resp. o Unii (Havlík 2009: 32; Havlík, Ondroušek 2009: 306; Smrčková, Hloušek 2011: 112).

V případě, že dokument vykazuje více než jeden stupeň, pak má vždy ve výzkumu přednost stupeň nejvyšší (Havlík 2009: 32). Stupně kvantitativní dimenze jsou:

1. stupeň 0 – absence tématu,
2. stupeň 1 – obecné zmínky o evropské integraci; bývá to normativní hodnocení celého integračního procesu (je dobrý/špatný), nebo obecně formulovaný cíl země (např. vstup do

EU), obecné vyjádření preferovaného modelu uspořádání EU (supranacionální, mezivládní atp.),

3. stupeň 2 – reakce na dílčí (dlouhodobě existující) aspekty evropské integrace; např. názory strany na jednotlivé politiky Unie nebo institucionální strukturu,
4. stupeň 3 – reflexe aktuálních problémů evropského integračního procesu; mohou to být doposud neschválené nebo diskutované aspekty evropské integrace (Smlouva o Ústavě EU, Lisabonská smlouva, reforma některé z politik) (Havlík, Ondroušek 2009: 306–307; Smrčková, Hloušek 2011: 112).

1.2.2 Organizační změny

Druhým bodem výzkumu je důsledek evropeizace, který se odráží v adaptaci stranické organizace na nově vzniklé podmínky. Jedná se především o vztahy s nově vzniklými institucemi na úrovni EU, a to zejména Evropský parlament. Organizační změny se nejvíce dotknou nově přistupujících zemí. Důvodem je, že nově vzniklé vrstvy stranických elit (př. europoslanci, lobbyisté) budou pravděpodobně usilovat o významnější postavení uvnitř stranické elity a v důsledku toho mohou také usilovat o organizační změny ve stranách (př. způsob volby a zastoupení představenstva) (Fiala, Hloušek a kol. 2009: 13–14). Podobně jako u programových změn existuje v této oblasti mezi českými autory relativní shoda. Nazývají tuto část jako organizační změny, organizační aspekty, změny v organizační struktuře stran.

Strany musejí vytvořit nový rámec pravidel pro delegování svých členů do EP. Zároveň musí být stanovena úloha stranických vyslanců a jejich vliv. Respektive jakou váhu bude mít jejich slovo na stranických sjezdech a jakým způsobem se budou podílet na vedoucích orgánech strany, které vytvářejí prostor pro prezentování evropské *policy*. Respektive jaké mají euro-představitelé postavení v hierarchii strany (Fiala, Hloušek a kol. 2009: 15).

V první řadě se musí stávající vedení strany přiblížit evropské politice (Ladrech 2001: 8). Řeší se i propojení s aktéry mimo území státu, kterými jsou zejména eurostrany. Vztahy mezi nimi se pak mohou rovněž odrážet na organizační struktuře.

Větší míra evropeizace je tak u stran, které kladou větší důraz na obsazení postů v Evropském parlamentu. To se vyznačuje například tím, že daná strana má ve vedoucích stranických orgánech lídry svých delegací do EP.²⁵

1.2.3 Schéma stranické soutěže

Díky zpolitizování tématu Evropské unie v národních politických systémech dochází v mnoha zemích k vytvoření jakési nové cleavages pro-EU strany versus anti-EU strany. To může vést ke změně taktiky a strategie jednotlivých stran, či vzniku nových stranických formací, resp. vznik nové evropské konfliktní linie (Hloušek, Pšeja 2009: 118–119). Také může tento faktor proměňovat elity v rámci stranických subjektů (Potůček 2006b: 16–17).

V současné době můžeme říci, že anti-EU vymezení se týká ve většině členských zemí spíše nerelevantních stran, resp. těch, které nemají stálé zastoupení v národním parlamentu. Další případy nalezneme ve státech kandidátských, nebo ne-členských. Na druhou stranu u relevantních stran mohou některá evropská témata vyvolávat napětí při komunikaci politických stran (Fiala, Hloušek a kol. 2009: 15).

Při změně stranické strategie za účelem co největšího prospěchu v návaznosti na otázky EU, je možný vznik nerovnováhy v národním stranickém systému. V důsledku anti/pro-EU vymezení může ovlivňovat počet stran ve stranickém systému, nebo povahu dominantní koalice (Ladrech 2002: 397).

Příkladem kde došlo k pozitivnímu i negativnímu vlivu na systém je Velká Británie. Zástupcem pozitivního případu je britská Labour Party, kde nový směr znamenal její politický vývoj, proti tomu v Konzervativní straně došlo k rozštěpení, kdy obě vedení využívají EU jako otázku pro splnění svých volebních cílů.²⁶

---

²⁵ Příkladem je Labour Party, která má členy evropské delegace ve vedoucích stranických pozicích. Nizozemská Labour Party (PvdA) volí své delegáty do EP na kongresu PES, jež se koná jednou za dva roky, zde se ukazují negativní účinky na národní stranické vedení. V Belgii má delegace EP plné hlasovací právo na kongresech Socialistické strany. Také mnohé sociálnědemokratické a křesťanskodemokratické strany začleňují do svých stanov odkazy na příslušné stranické federace, tedy PES a EPP (Ladrech 2001: 9).

²⁶ Konzervativní strana se vyznačuje euroskepticismem (euroskepticismus viz Kaniok 2005). V roce 1997 prohrála volby s Labour Party a prošla krizí vedení. Na nadnárodní úrovni je členem Aliance evropských konzervativců a reformistů, kteří se vyznačují anti-federalismem.

Vzhledem k tomu, že tato oblast je v této podobě vhodná pro zkoumání celých stranických systémů, autorka si přizpůsobuje dimenzi pro zkoumání dvou individuálních stran. A to tak, že zde bude sledovat jestli strana nemění EU-orientaci kvůli vymezení se vůči opoziční straně během boje o politickou moc.

1.2.4 Stranicko-vládní vztahy

Účast vládních představitelů na fórech EU může občas způsobovat vypjaté situace mezi lídry stran a členskou základnou během formování konkrétních *policies*.

Mezivládní vyjednávání na nadnárodních konferencích, v Evropské radě, nebo Radě ministrů může způsobit oddálení vládního vedení, či distancovat stranické lídry od stranických programových pozic (Fiala, Hloušek a kol. 2009: 15). K tomu dochází i neúmyslně. Takový faktor může způsobit kvalitativní změny v povaze stranicko-vládních vztahů. Nastává možnost „*push-pull*“ efektu ve věcech EU. Znamená to stranický nátlak na vládu (*push*), aby zastávala maximalistické postoje v oblastech blízkých ideologickému vymezení strany.²⁷ Na druhou stranu je vláda tažena (*pull*) do minimalistických pozic ve vztahu k institucionálním změnám.²⁸ Výstupem může být například změna přístupu strany k některé z domácích či supranacionálních problematik, která je způsobena předchozím nátlakem jejího předsedy, jež plyne z evropských jednání (Ladrech 2002: 398; srov. Potůček: 17).

Rozdíl mezi stranou a vládou v otázkách spojených s problematikou EU může znamenat změny ve způsobu vedení strany. V britské Labour Party vedl k větší kontrole stranického aparátu. Naproti tomu ve švédské sociálně demokratické straně (SAP), rozdíl vedl naopak k rozvolnění vztahů v záležitostech týkajících se EU (Ladrech 2001: 11).

Autorka v této dimenzi sleduje, zda nedochází k rozporům v případě, kdy je ČSSD či SPD u moci. Navíc bude autorka po vzoru L. Tunkrové pozorovat

---

²⁷ Takovými oblastmi může být například sociální politika pro sociálnědemokratickou stranu.

²⁸ Zastává minimalistické postoje vůči hlubší integraci, která by byla v rozporu se stranickými představami o státní suverenitě. Nemusí to představovat nerozhodnost či nepřátelství vůči EU, ale může docházet k preferenci udržení domácí kontroly nad domácí politikou, která poskytuje přímé přínosy straně (Ladrech 2001: 11).

případ, kdy je předsednictví²⁹ v rukou Německa a České republiky – zda se strana nějakým způsobem angažuje, nebo je dokonce v čele tohoto předsednictví, jaké otázky se v době předsednictví ČR nebo Německa projednávaly na evropské úrovni (Tunkrová 2004: 107–108).

1.2.5 Vztahy přesahující národní stranický systém

Prohlubování evropské integrace často vede i ke změnám a novým pohledům na nadnárodní spolupráci mezi stranami členských zemí Unie. V rámci nových organizačních a programových aktivit na evropské úrovni navrhl Niedermayer model tří fázového rozvoje, týkajícího se organizace strany (Ladrech 2001: 11). První fáze je kontaktní. Během ní se národní strany začínají vzájemně kontaktovat a komunikovat spolu. Poté dojde k fázi spolupráce, v níž dochází k první vzájemné koordinaci, pomoci a spojování idejí. Rostoucí koherence následně přechází v poslední fázi integrace, která se vyznačuje členstvím v organizaci a plnohodnotnou kooperací.

Stranické rodiny působící na úrovni Evropy a zároveň mající zastoupení v EP, disponují určitou formou nadnárodní organizace, která sdružuje národní strany (Ladrech 2001: 11–12).³⁰ Projevem participace na nadnárodní úrovni může být podpora více transparentní a trvalé formy financování stran na evropské úrovni prostřednictvím získávání příspěvků od EU a z národních zdrojů (tato iniciativa je podporována mimo jiných i PES).³¹

Autorka zde bude pracovat s tím, že obě zkoumané strany (SPD a ČSSD) jsou členem tzv. eurostrany PES a tím pádem figurují i v sociálnědemokratické frakci v aréně Evropského parlamentu. Zkoumat tak bude, zda dochází ke spolupráci mezi stranami na nadnárodní úrovni. Jejich působení v PES a EP frakci (prosazování vlastních zájmů, držení významných postů apod.). Půjde tedy o porovnání funkcí SPD a ČSSD v EP, resp. S&D a PES. Je možné také pozorovat, zda strana vytváří nějaké kontakty a

---

²⁹ Během předsednictví země představí Radě EU a EP své priority/hlavní cíle. Při jejich výběru se země řídí vlastními prioritami, ale zohledňuje i plány Komise a států, které předávají Radě před ní a po ní. Můžeme tak sledovat agendy, které si země vybere.

³⁰ Stranické federace splňující tyto předpoklady jsou sociálnědemokratická Strana evropských socialistů, křesťanskodemokratická formace, Evropská lidová strana a zelení (Rovný 2005: 306–318).

³¹ Otázka financování nadnárodních stran je zahrnuta od roku 2000 do Smlouvy z Nice.

spojenectví s kandidátskými nebo nově přistupujícími stranami a zda jsou tím pádem pro další rozšiřování Evropské unie (Fiala, Hloušek a kol. 2009: 16).

Dále autorka sleduje, zda strany prosazují federalismus v Evropě³². Pokud je federalismus prosazován znamená to zároveň podporu přijetí Evropské ústavní smlouvy a posílení pravomocí jednotlivých orgánů EU. Strany chtějí zajištění společné zahraniční, obranné a bezpečnostní politiky. Na druhou stranu je v případě federativního uspořádání zachována národní identita jednotlivých zemí, včetně jejich kultur a specifik. (Vykoupilová 2005: 408–409)

---

³² Vykoupilová představuje evropský federalismus jako modifikovaný německý model kooperativního federalismu (Vykoupilová 2005: 401).

2. Evropeizace České strany sociálně demokratické

Česká strana sociálně demokratická je tradiční stranou české politické scény, jejíž kořeny sahají až do 19. století. Nejprve vznikla celo-rakouská sociální demokracie, ale již po čtyřech letech, v roce 1878 došlo z organizačních důvodů k založení samostatné Sociálně demokratické strany československé. I nadále byla součástí rakouské internacionály, od které se snažila česká část odloučit. Proces osamostatňování vyústil v roce 1893, kdy byla založena takticky i organizačně samostatná Československá sociálně demokratická strana dělnická (ČSSD b.r.b).

V období první republiky byla jednou z nejsilnějších politických stran a podílela se na většině vládních koalic. Ovšem po nastolení komunistického režimu po druhé světové válce byla násilně připojena ke KSČ. Jako sociálně demokratická strana pak působila v exilu. ČSSD je tak jednou z mála sociálnědemokratických stran z oblasti střední a východní Evropy, která není postkomunistickou transformací po KSČ (Cabada, Vodička 2003: 217). V roce 1990 byla strana obnovena a od tohoto roku byla pokaždé jedním ze dvou nejsilnějších aktérů na půdě parlamentu ČR. Od roku 1993 užívá název Česká strana sociálně demokratická (ČSSD b.r.b).³³

ČSSD se vyznačuje od počátku především bojem za demokracii a rovnost občanů. Rovněž bojovala proti totalitním režimům, které působily na území České republiky.³⁴ Podporovala vstup do NATO. Od počátku nastolení tématu Evropské unie se k němu ČSSD stavěla veskrze pozitivně. Také se aktivně angažovala ve vyjednáváních o vstupu ČR do EU.³⁵ Ve svém parlamentním volebním programu z roku 1998 velmi silně reagovala na proces zahájení vstupních jednání, deklarovala své plné ztotožnění s myšlenkou evropské integrace a zároveň považovala vstup České republiky do Unie za

---

³³ Předtím působila pod názvem Československá sociální demokracie (Encyklopedie ČSSD 2013).

³⁴ Nejdříve jako součást Národní strany práce, která se po 15. březnu 1939 stala východiskem protinacistické rezistence. Následně exiloví sociální demokraté bojovali za znovuoobnovení demokratického systému v Československu v době působení nedemokratické vlády KSČ (ČSSD b.r.b).

³⁵ Začleňování ČR do EU bylo vždy hlavní prioritou ČSSD. Proto vláda pod vedením předsedy ČSSD Miloše Zemana velice rychle přijímala evropskou legislativu do právního řádu ČR (Cabada, Vodička 2003: 219).

jednu ze svých předních priorit (Frízlová, Kozlová, Málek 2006: 21).³⁶ Po vítězství ve volbách do PSČR roku 1998 se začala ČSSD reálně angažovat v dohodách o přijetí do EU (Dlouhodobý program 2003: 9).

Programově se strana shoduje s principy většiny sociálnědemokratických západoevropských stran.³⁷ Mezi tradiční hodnoty patří svoboda, rovnost a spravedlnost, které se snaží konkretizovat vytyčováním reálných politických mezí. V jejich dlouhodobém programu hovoří o tom, že jejich ideový základ tvoří „*myšlenky strukturálních demokratických reform, rozvoje sociálně tržní ekonomiky, subsidiarity a demokratického způsobu probíhající evropské integrace, spolu se základními hodnotami svobody, spravedlnosti, solidarity a lidských práv, jakož i vůle ke společnému postupu socialistických stran*“ (Dlouhodobý program 2003: 3–6).

Od roku 2013 je ČSSD součástí koaliční vlády a drží post předsedy vlády České republiky.

2.1 Programové změny v ČSSD

Na základě zvoleného časového rámce byly využity pro posouzení programových změn tři volební programy ČSSD. Volební program pro parlamentní volby 2006, volby 2010³⁸ a předčasné volby 2013. Všechny tři programy byly podrobeny kvalitativní a kvantitativní analýze, jejíž výsledky jsou uvedeny v Tabulce č. 1 a Tabulce č. 2. Mimo to autorka doplňuje programovou analýzu o Dlouhodobý (základní) program 2005.

U českých sociálních demokratů je od počátku zcela jasná podpora evropské integrace (Frízlová, Kozlová, Málek 2006: 21). V jejich programech se vyskytuje evidentní vyzdvihování pozitivních aspektů členství v Unii, jeho přínos pro stát a společnost. Od počátku působení prezentuje zájem o aktivní ovlivňování a formování procesu evropské integrace (nechce tomuto procesu pouze pasivně přihlížet) a přijetí Evropské sociální charty (Dürr 2004: 31).

---

³⁶ Představitelé ČSSD chápali evropskou integraci za stav žádoucí a přínosný pro ČR, a to z hlediska materiálních i morálních hodnot. Již v roce '98 propagovali jednotný evropský trh a dokonce i přijetí společné měny. (Frízlová, Kozlová, Málek 2006: 21).

³⁷ Viz programové cíle ve stanovách ČSSD (ČSSD 2013b: 1–2).

³⁸ ČSSD vydala volební program pro volby 2009, ty se ale neuskutečnily. Volby proběhly až v roce 2010, proto je relevantní program z roku 2010.

Autorka nejprve posuzuje Dlouhodobý program, který je stranickým základem a východiskem pro ostatní dokumenty. Dlouhodobý program s podtitulem *Otevřenost novým výzvám, věmost tradici* vznikl na XXXII. Sjezdu ČSSD v Brně. V úvodu dokumentu hovoří o nadnárodních stranických formacích (Socialistická internacionála a PES), ve kterých spatřují fórum pro všechny sociálnědemokratické a socialistické strany členských států EU (ČSSD 2005: 2). Jako cíl současné sociální demokracie stanovují udržení a rozvíjení evropského sociálního modelu a co největší míru integrace. Dalším textem evropské téma prostupuje, ale spíše fádně. Text obsahuje samostatnou kapitolu nazvanou *Jakou Evropu spoluvytváříme: projekt evropské spravedlnosti* (ČSSD 2005: 29–41). Zde hovoří o společné zahraniční a bezpečnostní politice, prohloubení integrace do dalších politických sfér a ztotožňují se s Lisabonskou smlouvou. Nechybí zde spolupráce s PES a snaha o prosazování vlastních cílů na nadnárodní úrovni. V rámci domácích politik je zde vyzdvíženo čerpání z evropských fondů a pouze vágní příslib přizpůsobení jednotlivých politik členství v EU.

Z kvantitativního hlediska autorka došla k závěru, že v Dlouhodobém programu je evropeizace třetího stupně, protože je zde samostatná kapitola věnující se EU. Rovněž z kvalitativního pohledu dosahuje nejvyššího, tedy třetího stupně, kdy reaguje na dosud neschválené a diskutované aspekty evropské integrace (Lisabonská smlouva³⁹) (Ondroušek, Havlík 2010: 306–307).

Program pro volby 2006 nazvaný *Jistoty a prosperita* je tématicky strukturován do osmi částí, které jsou dále členěny na podkapitoly. Plně vychází z Dlouhodobého programu 2005, který je v každé části dokumentu citován. Autorka v tabulce dělí program podle jednotlivých politik, nikoli dle struktury textu. Důvodem je, že každý z programů je jinak strukturován, proto nelze vyhodnocovat jednotlivé kapitoly. Tento volební program je ze všech tří nejrozsáhlejší – má více než 170 tisíc znaků (viz Tabulka č. 1).

Nejvíce zmínek se vyskytuje dle očekávání v oblasti týkající se zahraniční politiky, kde jde o mezinárodní postavení ČR, bezpečnostní politiku a

---

³⁹ Lisabonská smlouva byla konečně schválena v roce 2009.

rozvoj tzv. Euroregionů a zapojení se do Schengenského prostoru (ČSSD 2006). Na druhém místě je hospodářská politika, dále zemědělství a venkov a životní prostředí. V těchto oblastech jde ovšem nejvíce o čerpání z evropských fondů. Naopak žádné spojení s EU či Evropou nenalezneme v úvodu textu a v regionální politice. Celkem je zde 160 pojmů, z toho 138 pozitivního charakteru vyjádření se k EU, dvacet dva neutrálních výrazů, které pojímají Evropu kontinentálně a žádné negativní zmínky. ČSSD tu vyjadřuje nesouhlas s politikami, které by mohli Unii oslabovat. Dokonce je zde napsáno, že chce ČSSD v případě překrývání úrovní upřednostňovat evropské programy před národními. Z hlediska četnosti výskytu pojmů je zde četnost nejnižší ze všech tří programů ČSSD⁴⁰ (Tabulka č. 1).

Program autorka hodnotí jako evropeizaci třetího stupně v obou rovinách (kvantitativní i kvalitativní). Je zde vidět konkrétní směr evropské integrace i důraz na posty v evropských institucích. Nejde zde pouze o využití prostředků z evropských fondů. Dokument obsahuje samostatnou podkapitolu *Evropská unie* (ČSSD 2006: 75–76).

Druhý posuzovaný *Program změny a naděje – lepší budoucnost pro obyčejné lidi* sestavený pro volby 2010 má téměř sedmkrát menší rozsah než jeho předchůdce z roku 2006. Je členěn do osmi kapitol, které jsou rozepsány v jednotlivých bodech. Díky výpočtu četnosti v Tabulce č. 1 je zde jasný trojnásobný nárůst výskytu pojmů oproti programům 2006 a 2013. Na druhou stranu, zatímco v programu 2006 evropské téma prostupuje všemi politikami kromě regionální, v textu z roku 2010 v oblasti zdravotnictví, zemědělství a venkova, školství, vědy a kultury, životním prostředí a dopravě a energetice téma absentuje nebo je zde pouze jediná zmínka. Nejvíce pojmů se vyskytuje opět v zahraniční politice (více než polovina z celkového počtu) a v hospodářské politice. Ve výsledku je v těchto dvou oblastech pět šestin z celkového počtu výrazů na evropské téma. Autorka tento jev vysvětluje vlivem fiskální krize, která se v tomto období projevila na českém území nejvýrazněji. Proto program poukazuje na evropské zahraniční plány na oživení ekonomiky a

---

⁴⁰ Četnost výskytu vyšla u programu ČSSD z roku 2006 1104, což je nejvyšší číslo u analyzovaných volebních dokumentů české sociální demokracie. Tzn. čím větší číslo četnosti výskytu, tím méně zmínek v textu vzhledem k jeho rozsahu.

odvrácení krize pomocí čerpání z evropských fondů. Poprvé se zde vyskytuje negativní zmínka v oblasti zemědělské politiky: „ČSSD chce dosáhnout rovných podmínek pro české zemědělce, jelikož nynější podmínky zemědělské politiky v rámci EU jsou nerovné.“ (ČSSD 2010: 17). Ze 78 pojmů je zde 65 pozitivních ku dvanácti neutrálním. Tím se zvýšil, oproti programovému předchůdci, i počet neutrálních výrazů vůči výrazům pozitivního charakteru.

V programu je znovu samostatná kapitola *Evropská společnost – mírová, sjednocená a demokratická* (ČSSD 2010: 31–32). Strana se také věnuje aktuálně projednávaným tématům na evropské úrovni, např. že chtějí bezodkladně přijmout úmluvu o boji proti korupci z roku 1997 (ČSSD 2010: 28). Českou republiku chtějí i nadále připravovat na přijetí eura. Navzdory jedné negativní zmínce v zemědělské oblasti a neúplně rozptýlenému výskytu autorka musí opět vyhodnotit u programu evropeizaci třetího stupně v obou dimenzích na základě výše uvedených informací. Zároveň upozorňuje, že je nutné zohlednit faktor neprostoupení všemi politikami a nárůst neutrálních pojmů.

Posledním programem ČSSD je dokument nesoucí název *Prosadíme dobře fungující stát* má pět kapitol, z nichž každá obsahuje několik podkapitol. V tomto období došlo k výměně předsedy strany, kterým se stal místo Jiřího Paroubka Bohuslav Sobotka. Už v úvodu Sobotka mluví o tom, aby se ČR stala „nedílnou součástí rodiny civilizovaných evropských národů“ (ČSSD 2013a: 1). Nejvíce pojmů je tentokrát v oblasti hospodářské politiky (13 znaků) a na druhém místě je politika zahraniční (10 znaků) (Tabulka č. 1). Tyto dvě oblasti opět tvoří stěžejní část (dvě třetiny pojmů) ovlivněnou evropskou integrací. Žádné výrazy se nevyskytují v oblasti demokracie a společnosti a v dopravě a energetice. Celkově autorka vyzdvihuje fakt, že z celkového počtu 36 zmínek je jasný primus pozitivních pojmů nad neutrálními, které jsou pouze tři. Z hlediska výpočtu četnosti se program těsně umístil na druhé pozici s výsledkem 1090 (Tabulka č. 1).

Strana chce prosadit dohodu s Komisí v oblasti daňové politiky.⁴¹ Dokumentu nechybí samostatná podkapitola o Evropské unii zvaná *Aktivní*

---

⁴¹ Jedná se o vytvoření třetí daňové sazby, nebo osvobození některých položek od daně – např. léky, knihy. Také chtějí zavést daň z finančních transakcí, při čemž zdroje z této daně by byly přímým příjmem EU. (ČSSD 2013a: 10)

členství v Evropské unii (ČSSD 2013a: 21), která ale není příliš rozsáhlá. Již z názvu plyne snaha o prohloubení procesu evropské integrace a zájem o podíl na jejím utváření. Ovšem nechybí ekonomická stránka, především benefity z členství. Volební program 2013 je jednoznačně nejslabším co se týče zmínek o EU, které by neměly spojitost s evropskými zdroji. Autorka vyzdvihovala zdrženlivější přístup k přijetí eura.⁴² Přesto stupeň evropeizace programu zůstává díky samostatné kapitole v obou dimenzích na stupni tři.

ČSSD navíc vydala dokument *Zelená kniha ČSSD o Evropské politice. Evropa a my* (ČSSD b.r.c). Text probírá pokles integračních iniciativ ČR, který dává za vinu pravicové vládě a prezidentství Václava Klause. Vyjadřují své obavy z rozpadu evropského sociálního modelu a podotýkají nutnost posílení Evropské komise a Evropského parlamentu.

Pokud autorka shrne poznatky této podkapitoly, dospívá k názoru, že po programové stránce je ČSSD silně evropeizovaná a eurooptimistická strana. Tím se shoduje s autory I. Frízlovou, M. Kozlovou a O. Málkem (2006), kteří označují ČSSD jako stranu euroentuzianistickou⁴³. M. Dürr, D. Marek a P. Šaradín označili ČSSD za proevropskou stranu a to bez výhrad (2004: 33). V. Havlík a H. Vykoupilová řadí ČSSD do druhého stupně kvalitativní dimenze a na pomezí druhého a třetího stupně dimenze kvantitativní, přičemž zkoumali především programy z doby před vstupem ČR do EU, stejně jako předchozí autoři (Havlík, Vykoupilová 2007: 138). K porovnání s autory s aktuálnějšími výsledky autorka nezískala potřebné dokumenty, ve kterých by byly zkoumána ČSSD po roce 2009.⁴⁴

2.2 Organizační změny v ČSSD

Statutárními orgány České sociálně demokratické strany jsou předseda ČSSD a statutární místopředseda ČSSD, který vykonává funkci předsedy v době jeho nepřítomnosti. Nejvyšším stranickým orgánem je Ústřední výkonný

---

⁴² Již zde není stanoveno pravděpodobné datum přijetí eura, ani roky vstupu do ERM II a další datované cíle.

⁴³ Euroentuzianistická strana se vyznačuje až eurofilním postojem v dimenzi podpory evropské integrace. Má eurooptimistický postoj v dimenzi podpory EU. Tento postoj odpovídá orientaci jiných evropských sociálnědemokratických a socialistických stran. (Frízlová, Kozlová, Málek 2006: 24)

⁴⁴ Autoři materiálů se kterými autorka pracovala, většinou končí programem 2006. Práce ale zkoumá kromě toho programy z roku 2010 a 2013.

výbor (ÚVV) a po něm předsednictvo ČSSD (P ČSSD). Členem ÚVV s hlasem rozhodujícím v tomto stranickém orgánu je Pavel Poc, který je europoslancem a vedoucím delegace ČSSD v Evropském parlamentu. Ostatní tři europoslanci Jan Keller, Olga Sehnalová a Miroslav Poche jsou také členy ÚVV, ale pouze s hlasem poradním.⁴⁵ Doktor Poc je zároveň členem P ČSSD rovněž s hlasem v předsednictvu rozhodujícím. Autorka vyhodnocuje, že ČSSD klade velký důraz na posty v Evropských institucích, protože na kandidátní listinu pro volby do EP umisťuje významné stranické představitele. Z toho autorka usuzuje, že nevyužívají evropskou úroveň pro „zbavení se“ nepohodlných nebo nepotřebných členů.

Stanovy zavádějí pravidlo, že každý předseda skupiny poslanců ČSSD v Evropském parlamentu se stává členem předsednictva ČSSD a to s hlasem rozhodujícím (ČSSD 2013b: 17). To dokazuje, že P. Pocovo členství v předsednictvu není pouhou náhodou, ale pravidlem.⁴⁶

Informace k organizační struktuře najdeme ve stranických stanovách z roku 2013. V těchto stanovách, které byly schváleny na XXXVII. sjezdu ČSSD, se sociální demokracie hlásí k myšlenkám a základním programovým cílům PES a Socialistické internacionály (SI) a koordinuje s nimi svou zahraniční politiku. Stanovy strana přizpůsobuje ne jen členství v PES a SI ale i členství v Evropské unii.

Stanovy upravují právo kandidatury do orgánů PES a SI ve všech zemích Unie a postavení občana jiného státu Evropské unie, kteří se mohou stát spolupracovníky ČSSD. Tím dochází k propojování národní úrovně s tou nadnárodní. P ČSSD volí delegáty kongresů PES.

Jsou zde stanoveny případy, ve kterých má člen Evropského parlamentu, který je zároveň členem ČSSD, právo na účast na jednáních jednotlivých stranických orgánů (ÚVV, P ČSSD, MO, OK, OVV, KK, KVV) (ČSSD 2013b). Vedoucí delegace v EP má také právo se účastnit politického grémia s hlasem poradním.

---

⁴⁵ Poslanci v Evropském parlamentu Jan Keller, Pavel Poc, Olga Sehnalová a Miroslav Poche byli zvoleni v posledních volbách do EP, které se konaly v květnu 2014 (ČSSD b.r.a).

⁴⁶ Tím chce autorka říci, že P. Poc není členem P ČSSD pouze pro své schopnosti, nebo charismatickou osobnost, ale že každý kdo byl nebo bude vedoucím delegace v EP za stranu ČSSD se automaticky stává členem P ČSSD.

Řády přípravy na volby upravují úlohu orgánů ČSSD v rámci přípravy na volby do EP. Dále je v textu stanov ustanovení o hnutích *Sociálně demokratické ženy (SDŽ)* a *Klub seniorů ČSSD (KS)*. SDŽ jsou součástí *Stálého výboru pro ženy PES* a účastní se jejich zasedání, KS je členem *Evropské organizace seniorů (ESO)*, která je přidružena k PES (ČSSD 2013b: 26–27).

Závěrem autorky je, že u ČSSD není pochyb o výskytu evropeizace v druhé oblasti výzkumu. U ČSSD proběhly jasné změny v organizační struktuře, která se musela po roce 2004 přizpůsobit novým podmínkám, které vznikly členstvím v EU. Strana své stanovy proměnila ve vztahu k volbám do Evropského parlamentu, což musí udělat každá strana, která chce v těchto volbách kandidovat. Zároveň ale upravila i oblasti domácích organizací. Klade důraz na své představitele na evropské úrovni, jež dokazuje automatické členství vedoucího delegace v předsednictvu, kde se rozhoduje o zásadních stranických záležitostech. Míra evropeizace v této oblasti je vysoká a jednoznačná.

2.3 Vliv schématu stranické soutěže na ČSSD

Evropská integrace neměla žádný vliv na schéma stranické soutěže v České republice a to jak před vstupem, tak po vstupu do Unie. P. Fiala a kolektiv prováděli výzkum českých politických stran před rokem 2004 a po něm. Dospěli k závěru, že na tyto politické strany měla evropeizace dopad spíše nepřímý a slabý (Fiala a kol. 2009). V ČR nevznikla nová evropská konfliktní linie a tak se strany v boji o politickou moc nemusely zaměřovat na evropskou tematiku a měnit vůči ní postoj.

Vzhledem k tomu, že ČSSD zastávala pozitivní přístup vůči evropské integraci již před vstupem do EU, nemusela po roce 2004 nijak měnit své pozice.

Jediným horkým tématem po přistoupení do evropských struktur bylo přijetí Lisabonské smlouvy. Nejvíce odpůrců se objevovalo v řadách ODS. Proces podpisu zdržoval tehdejší prezident Václav Klaus. Díky tomu zde vznikl spor především mezi ODS a ČSSD. ČSSD podporovala přijetí Lisabonské smlouvy a vyjadřovala odpor vůči jakémukoli zdržování podpisu či vyjednávání výjimek. Například senátorka za ČSSD Alena Gajdůšková spolu s dalšími

senátory kvůli tomu podala žalobu pro velezradu na V. Klause (Ovčáček 2009). K vnitrostranickým konfliktům ale nikdy kvůli tématu EU nedošlo, ani v období těchto rozporů vůči Lisabonské smlouvě.

Postoj českých sociálních demokratů vůči procesům evropské integrace a jejich prohlubování vylučuje i vnitrostranické neshody v této oblasti, nebo štěpení na základě evropské linie. Stranická soutěž tak žádným způsobem stranu neovlivnila.

2.4 Vztahy mezi ČSSD a vládou

V období, které je pro tuto práci vymezeno, byla ČSSD v čele dvou vlád. První byla v letech 2002–2006, kdy utvořila koalici s US-DEU a KDU-ČSL. V období této vlády ČR vstoupila do Evropské unie. Ovšem jedinou evropskou otázkou, která byla řešena na úrovni vlády bylo referendum o EU a samotný vstup do evropských struktur. ČSSD v tomto období řešila hlavně pokles voličských preferencí, který se projevil během prvních voleb do EP – došlo k absolutnímu selhání ČSSD jako strany, která se nejvíce zasazovala o začlenění do evropského integračního procesu. V důsledku toho podal premiér V. Špidla demisi a místo něho nastoupil v roce 2004 S. Gross. Ani Gross nevydržel dlouho a kvůli jeho aféře⁴⁷ byl vystřídán J. Paroubkem.

Díky těmto intenzivním vnitrostranickým problémům jde stěží pozorovat zda vznikaly mezi ČSSD a jejich představiteli ve vládě nějaké spory. Ačkoli v důsledku koaliční vlády by mohl prostor pro spor vznikat. Na druhou stranu oba koaliční partneři jsou řazeni stejně jako ČSSD do kategorie proevropská bez výhrad/federální EU (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 33). To znamená, že není pravděpodobný vznik sporu.

Druhou vládu drží ČSSD od voleb 2013 v čele s premiérem B. Sobotkou. Vláda je opět koaliční, partneři jsou ANO 2011 a KDU-ČSL. U KDU-ČSL by tedy neměl být problém. U hnutí ANO 2011 není zatím jasně definována politická organizace, ale předseda strany Andrej Babiš má v plánu hnutí vést k pravicové orientaci (Hýsek 2013).

Ovšem na základě tlaku z EU by neměly žádné větší rozpory vznikat, pouze za předpokladu, že by EU opustila evropský sociální model. Není znám

---

⁴⁷ Šlo o aféru s financováním jeho soukromého bytu, na který použil poslanecké náhrady.

žádný případ, kdy by vláda ČSSD pod tlakem EU dělala něco jinak, než je pro ni typické, což je způsobeno tím, že je silně proevropská.

Evropské předsednictví měla v rukou Česká republika pouze jednou v roce 2009. Během předsednictví v Radě EU byla vláda sestavena z ODS, KDU-ČSL, SZ a neustraníků, takže ČSSD neměla na předsednictví žádný podíl. Z toho důvodu zde autorka nemůže sledovat přítomnost *pull-push* efektu mezi vládními členy z řad ČSSD a mateřskou stranou ve věcech EU.

2.5 ČSSD na nadnárodní úrovni

Čeští sociální demokraté jsou na supranacionální úrovni součástí Evropské sociálnědemokratické strany (PES) a Socialistické internacionály (SI).

Součástí formace PES se ČSSD stala již v roce 1999, ale pouze jako tzv. přidružený člen, plnohodnotným členem se mohla stát až po vstupu ČR do EU. ČSSD se jako člen PES⁴⁸ hlásí k myšlenkám a základním programovým cílům této stranické formace a koordinuje s nimi svou zahraniční politiku. Všechny programové priority PES⁴⁹ nalezneme i v materiálech ČSSD. Strana má v orgánech PES své zastoupení a aktivně se účastní tvorby společné politiky.

Na půdě Evropského parlamentu je ČSSD sdružena ve frakci S&D⁵⁰, jejíž součástí je samozřejmě PES. Členství ve frakci a v PES je jednoznačným důkazem spolupráce mezi sociálnědemokratickými stranami členských států EU na nadnárodní úrovni. Od roku 2004 autorka zařazuje působení ČSSD do třetí Niedermayerovy fáze rozvoje, který se vyznačuje členstvím v nadnárodní organizaci a plnohodnotnou kooperací (Ladrech 2001: 11). Autorka považuje stranu za plně integrovanou do struktur evropských socialistů.

---

⁴⁸ Evropská sociálnědemokratická strana (PES) je nejstarším nadnárodním uskupením evropské integrace. Jednou ze šesti zakládajících stran byla SPD. Založena byla již v roce 1952, ale pod jiným názvem. Od konference v Haagu v roce 1992 byla formace transformována do současné podoby PES. Od té doby docházelo užší spolupráci, přípravě společných programů pro volby do EP a vznikala společná stanoviska pro případ hlasování v Radě EU (Fiala, Mareš, Sokol 2007: 71–84). Více informací o eurostraně PES viz Party of European Socialists. <http://www.pes.eu/en/about-pes>.

⁴⁹ Programové priority a strategie PES je možné nalézt v dokumentech: *The EU policy agenda 2004 – 2009* (PES 2004), *PES priorities for EU agenda 2006* (PES 2006), *PES priorities for the EU agenda 2008* (PES 2008), *PES Strategy 2010 – 2013* (PES 2010), *PES Fundamental Programm* (PES 2013).

⁵⁰ S&D je socialistická skupina působící na půdě EP. V roce 2009 se k této frakci připojili noví členové z italské Demokratické strany a došlo k přejmenování frakce na *Progresivní alianci socialistů a demokratů v Evropě*. Sociálnědemokratická frakce je druhou největší formací na úrovni EP. (S&D)

Programatika PES vychází ze základních socialistických hodnot: sociální spravedlnost, rovnost příležitostí, demokracie, solidarita, prosperita a ochrana lidských práv. Podporuje prohlubování integrace a přijetí Evropské ústavy. Prosazuje posilování EP jako přímého reprezentanta občanů Unie, posilování společné zahraniční a bezpečnostní politiky, rovnost pohlaví, rozvoj evropského sociálního modelu, ochranu práv pracujících a Lisabonskou strategii (Fiala, Mareš, Sokol 2007: 71–84; srov. PES 2004; PES 2006; PES 2008; PES 2010; PES 2013). Z hlavních bodů programu PES je patrná absolutní shoda s programovými prioritami ČSSD.

Pokud se autorka zaměří na posty držené českými sociálními demokraty ve struktuře PES, z řad ČSSD nebyl žádný prezident ani viceprezident PES, ale současným kandidátem na pozici prezidenta je Jiří Dienstbier (PES). Nejvýznamnější českou pozicí v *PES Group* je členství v předsednictvu⁵¹ *PES Group* Pétra Osvalda, která vychází z jeho funkce prvního místopředsedy ve Výboru regionů (CoR; Committee of Regions), v komisi COTER⁵² (PES Group).

S&D nyní drží v Evropském parlamentu 191 mandátů. Hlavní témata frakce S&D zahrnují stejné otázky jako programatiku PES. Témata jsou 1) ven z krize, nový ekonomický model pro Evropu, 2) sociálně spravedlivější Evropa, 3) udržitelný rozvoj v Evropě, 4) mládí, vzdělání a kreativita Evropy, 5) jedna Evropa pro všechny, 6) uděláme z Evropy maják pro demokracii (S&D). Témata jsou opět v souladu s programatikou ČSSD. Národní delegace v EP, která je součástí S&D, má čtyři členy. Vedoucím delegace je P. Poc, který je rovněž místopředsedou výboru ENVI.

Další oblastí zkoumání jsou kontakty a případné spojenectví s kandidátskými či přistupujícími stranami. ČSSD vykazuje neustálé snahy o nadnárodní spolupráci a pomoc přistupujícím zemím, potažmo socialistickým a sociálnědemokratickým stranám. Například během zasedání konference evropských sociálnědemokratických stran v roce 2006 došlo k jednání předsedy ČSSD J. Paroubka se srbským prezidentem Borisem Tadičem, kde probírali potřeby dalšího rozvíjení vzájemných vztahů mezi ČSSD a Demokratickou

---

⁵¹ Předsednictvo *PES Group* má 38 členů. Úkolem předsednictva PES je připravit zasedání předsednictva CoR a zasedání *PES Group* (PES Group).

⁵² Commission for Territorial Cohesion Policy

stranou Srbska (ČSSD⁵³). Tento kongres mimo to dokazuje i vztahy se stávajícími členy. J. Paroubek zde jednal s předsedou PASOK o další spolupráci a také se setkal s Martinem Schulzem z SPD.

ČSSD jednoznačně podporuje federalismus v Evropě, jak deklaruje Dlouhodobý program a stejně tak i zkoumané volební programy strany (viz podkapitola 2.1).

V páté oblasti je vidět silný vliv evropské integrace na Českou stranu sociálně demokratickou. Strana drží alespoň jeden významný post v organizaci PES a bojuje o významný post prezidenta PES. Rovněž je zde vidět spolupráce a prohlubování vztahů mezi kandidátskými a členskými stranami a ČSSD.

---

⁵³ ČSSD viz <http://www.cssd.cz/media/tiskove-zprawy/2006-12-09-ze-zasedani-kongresu-evropskych-socialne-demokraticky-stran-pdf/>.

3. Evropeizace Sozialdemokratische Partei Deutschlands

Sozialdemokratische Partei Deutschlands je nejstarší stranou s nejpočetnější členskou základnou v Německu. Zároveň patří mezi nejstarší strany světa. Kořeny této strany sahají podobně jako u ČSSD do druhé poloviny 19. století. V roce 1875 vzniká téměř v současné podobě sloučením SDAP a Obecné dělnické asociace (ADAVu) pod názvem Socialistická dělnická strana (Mertens 2010). Pod současným názvem vystupuje SPD od roku 1891. Během vlády totalitní NSDAP sociální demokraté působili v exilu. K obnovení strany došlo v roce 1945.

SPD je jedním ze dvou nejsilnějších politických aktérů v Německu, kteří bojují od sjednocení Německa v roce 1990 o moc v zemi. Ze sedmi volebních období držela SPD moc dvakrát, a to v roce 1998 a 2002, pod vedením Gerharda Schrödera. Také utvořila velkou koalici s CDU/CSU v roce 2005 a od roku 2013, obě vedené kancléřkou Angelou Merkelovou (CDU).

Základními hodnotami SPD jsou stejně jako u českých sociálních demokratů svoboda, spravedlnost a solidarita. Od přijetí Godesberského programu (1959) uznává sociálně tržní hospodářskou politiku. Největší prioritou je udržení sociálního státu a ochrany občanů. Hamburský program (2007) k tradičním sociálně demokratickým hodnotám přidal nové prvky jako jsou rovnost pracovních příležitostí, rovnost ve vzdělávání, odstranění diskriminace a především politiku životního prostředí, jež je zahrnována i ve většině evropských programů a projektů.

Od roku 2009 stojí v čele strany Sigmar Gabriel. V současné době je SPD součástí vlády velké koalice.

3.1 Programové změny v SPD

U německých sociálních demokratů autorka zkoumá rovněž tři volební programy pro federální parlamentní volby 2005, volby 2009 a volby 2013. Stejně jako u ČSSD autorka tyto programy podrobila kvantitativní a kvalitativní analýze, jejíž výsledky znázornila v Tabulce č. 1 a Tabulce č. 3. Nechybí ani

krátký rozbor naposledy vydaného základního programu, kterým je Hamburger Programm z roku 2007.

SPD se v poválečném období nejdříve stavěla proti evropským sjednocovacím snahám. Nebylo to ale z důvodu odporu vůči evropské integraci, ale kvůli potřebě v první řadě sjednotit Německo a vyřešit hlavní domácí otázky. Po roce 1959⁵⁴ tuto strategii opouští, přijímá koncept nadnárodní Evropy a podporuje přenášení dalších politik na supranacionální úroveň. (Habáň, Kolářová, Potůček a kol. 2006: 3) Od této chvíle je zde vidět silná euro-optimistická politika a usilování mimo ekonomické o unii politickou. Autoři M. Habáň, T. Kozlová, M. Potůček a kol. tvrdí, že Maastrichtská smlouva a vznik EU bylo naplněním dlouhodobého programu SPD (Habáň, Kolářová, Potůček a kol. 2006: 3).

Dlouhodobý program přijatý v roce 2007 v Hamburku nese název *Demokratická Evropa* (Das Demokratische Europa) (SPD 2007). Hned v úvodu programu zdůrazňují Evropu a její sociální model jako odpověď na výzvy globálního světa. Chtějí vytvoření federalistické Evropy se všemi kontrolními mechanismy.⁵⁵ Podporují princip subsidiarity a sociálního partnerství. Uvádějí zde potřebu hospodářské, finanční a fiskální politiky. Do budoucna podporují vytvoření společné evropské armády, která by podléhala rozhodnutí EP. Nebrání se dalšímu rozšiřování evropského projektu i na země východní Evropy a stejně tak podporují vstup Turecka do evropských struktur.

Dlouhodobý program autorka hodnotí veskrze euro-optimisticky. Programem evropské téma prostupuje a je zde také samostatná podkapitola *Sociální a demokratická Evropa* (Das soziale und demokratische Europa), která se věnuje EU (demokratická Evropa, sociální Evropa, mírová Evropa) (SPD 2007: 26–30). Samotný název dlouhodobého programu vypovídá o jistém vlivu evropské integrace. Je zde velká míra evropeizace, která dosahuje třetího stupně v dimenzi kvalitativní i kvantitativní. Na druhou stranu tu není zmíněna organizace PES.

---

⁵⁴ Přijetí Godesberg Programmu.

⁵⁵ Kontrola Evropské komise – prezident Komise by měl být volen Evropským parlamentem, jehož legitimita vychází od občanů. Na tvorbě evropské legislativy by se podílely orgány Unie společně s národními státy. (SPD 2007)

První ze zkoumaných volebních programů nese název *Důvěra v Německu. Volební manifest SPD* (Vertrauen in Deutschland. Das Wahlmanifest der SPD) (SPD 2005). Tento program je ze všech tří volebních dokumentů nejméně obsáhlý (85 tisíc znaků). Text je rozčleněn do osmi kapitol. Sedmá kapitola je dělená na dvacet čtyři článků. Autorka používá stejný postup jako u české sociální demokracie, a tedy neřídí se strukturou textu, ale tím, do které politiky jednotlivé pojmy týkající se evropské integrace a Evropy spadají.

Nejvíce výrazů je v oblasti demokracie a společnost, kde SPD mluví o důležitosti rozvíjení demokracie v Evropě a rovnosti pohlaví ve společnosti. Sociální demokraté říkají, že každá nová země vstupující do EU musí nejdříve projít vnitřní demokratizací (SPD 2005: 16). Také silně podporují zřízení *Evropského institutu pro rovnost pohlaví*⁵⁶ (SPD 2005: 45). Na druhé pozici je zahraniční politika. Jejím hlavním bodem je podpora společné evropské strategie „Bezpečná Evropa v lepším světě“, která znamená závazek předcházení konfliktů mírovou cestou, například pomocí smířčích debat k dosažení konsensu a nalezení příslušného řešení situace. Dále je několik zmínek o Unii v hospodářské politice, zemědělství, školství. Evropské téma téměř vůbec neprostopuje částmi týkajícími se zdravotnictví, regionální politiky, životního prostředí, dopravy a energetiky a v sociální politice je pouze jedna zmínka pozitivního charakteru. Úvod programu rovněž žádnou neobsahuje.

Celý program se vztahuje spíše k domácím otázkám a jejich řešení, přičemž SPD neodkazuje na EU nebo na čerpání evropských prostředků⁵⁷. Program více než téma evropské integrace protíná kritika a vymezování se vůči straně CDU a jejich vládě s CSU a FPD.

Autorka uvažuje zda mají být články v kapitole sedm brány jako podkapitoly. Ve srovnání s programy ČSSD dochází k závěru, že členění je podobné a proto je článek dvacet tři brán jako samostatná podkapitola věnovaná EU. Článek nese název *Chceme Evropu blízko občanům, sociální a*

---

⁵⁶ Evropský institut pro rovnost žen a mužů zřízen nařízením EP a Rady z prosince 2006. V platnost vchází lednem 2007.

⁵⁷ Na rozdíl od ČSSD, která neustále zdůrazňuje výhody čerpání z evropských fondů. U SPD toto nevidíme, což je pravděpodobně způsobeno i ekonomickou a životní úrovní Německa a tím, že je Německo jedním z hlavních zdrojů financí evropských fondů.

silnou (Wir wollen ein bürgernahes, soziales und starkes Europa) (SPD 2005: 60–61).

Z hlediska kvantitativního je tak stupeň evropeizace programu na třetí úrovni. Ale autorka podotýká na fakt, že je míra evropeizace dvakrát nižší, než u následujících programů. To vidíme díky výpočtu četnosti (viz. Tabulka č. 1). Dimenze kvalitativní ukazuje, že se SPD zajímá o diskutovaná témata a navrhuje nová řešení na evropské úrovni. To ukazuje velkou míru evropeizace. Na druhou stranu jsou zde dvě negativní zmínky a pět neutrálních, což je vzhledem k celkovému počtu 42 pojmů nezanedbatelné (viz. Tabulka č. 3). Autorka tvrdí, že program dosahuje v obou dimenzích hodnot třetího stupně, ale s výhradami.

Druhý volební dokument s názvem *Sociální a demokratické. Pomoc. Pro Německo. Vládní program SPD* (Sozial und Demokratisch. Anpacken. Für Deutschland. Das Regierungsprogramm der SPD) má jasné a výrazné členění (SPD 2009). Skládá se ze tří kapitol, které mají číslované podkapitoly. Jako první autorka zachycuje vzrůst rozsahu textu zhruba z 85 tisíc znaků na 186 tisíc (Tabulka č. 1).

Jednoznačně nejvíce zmínek se týká zahraniční politiky a to 85 pojmů ze 133. Jedná se o otázky míru v Evropě a boje proti terorismu. Chtějí usilovat o rozšíření Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOB) a navíc chtějí posílit jejich civilní složky. Stále je tu podpora rozšiřování EU o další země, včetně Turecka. Mezi jedenácti až šestnácti zmínkami se pohybují sociální politika, hospodářská politika a životní prostředí (Tabulka č. 1). Životní prostředí z hlediska evropské tematiky dostalo výrazně více prostoru než v ostatních dvou volebních dokumentech. SPD věnovali pozornost emisím, likvidaci odpadu, fosilním palivům nebo ekologickým normám. V ekonomické a sociální sféře jsou to více méně stejné otázky, které zde řeší (sociálně tržní model v Evropě, evropská solidarita, rovnost na nadnárodní úrovni, společné zdanění určitých fiskálních oblastí, rovné mzdy a v neposlední řadě řešení hospodářské krize). Naopak netknuté jsou školství, věda a kultura, zemědělství a venkov, regionální politika a zdravotnictví (Tabulka č. 1). Úvod v tomto programu chybí, proto je v Tabulce č. 1 kolonka vyznačena křížkem (x).

Samostatná pasáž o Evropské unii je součástí druhé kapitoly, patnáctá podkapitola pojmenovaná *Jedna silná a sociální Evropa* (Ein starkes und soziales Europa) (SPD 2005: 85–89). Němečtí sociální demokraté berou Evropu jako možnost pro realizaci jejich vlastní vize pokroku a spravedlnosti ve 21. století. Sami se tu označují za evropskou stranu Německa. Dále zde probírají otázky týkající se sociální politiky, demokracie v Evropě apod.

V programu se SPD snaží formulovat nová témata pro evropskou integraci. Také se zabývá dosud neschválenými záležitostmi. Pro ilustraci autorka uvádí jejich návrh na vytvoření Evropského paktu sociální stability⁵⁸, zdůrazňují, že by mělo co nejrychleji dojít k ratifikaci Lisabonské smlouvy, rozšíření a posílení EBOP, také mluví o potřebě evropské ústavní smlouvy, která by zajišťovala demokratické Evropě zodpovědnou parlamentní vládu apod.

Program opět dosahuje třetího stupně evropeizace na obou úrovních. Autorka chce ale k hodnocení přičlenit další fakta. Z Tabulky č. 2 plyne, že v dokumentu nejsou žádné negativní pojmy, za to je zde téměř polovina z celkového počtu pojmů neutrální. To z hlediska kvantitativního nic nemění, ale kvalitativně to hodnotu snižuje. Tabulka č. 1 ukazuje, že četnost výskytu zmínek se zvýšila z předešlých 2035 na 1401.⁵⁹ Ačkoli je program dvakrát rozsáhlejší, četnost výskytu dokazuje nárůst zmínek zhruba o jednu třetinu (Tabulka č. 1).

Poslední program SPD vytvořila v roce 2013 a pojmenovala ho *Rozhodli jsme se. Volební program 2013–2017* (Das Wir Entscheidet. Das Regierungsprogramm 2013–2017) (SPD 2013). Dochází zde k dalšímu nárůstu počtu znaků v dokumentu (viz Tabulka č. 1). Jeho struktura je rozdělena na jedenáct kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly. Součástí je také úvod, který obsahuje tři neutrální zmínky o Evropě. Dělení textu je trochu odlišné od

---

⁵⁸ Tento pakt by měl stanovovat cíle pro sociální a vzdělávací problémy, které jsou založeny na hospodářské výkonnosti členských zemí EU. Tyto země musí do sektorů individuálně investovat. SPD chce postupně docílit nezávislosti jednotlivých systémů sociálního zabezpečení EU. Mimo to by měl pakt zajistit stejná pravidla pro minimální mzdy ve všech členských státech, což by mělo zabránit mzdovému dumpingu proti kterému SPD bojuje (stejně jako ČSSD). (SPD 2005: 60)

⁵⁹ Autorka raději znovu podotýká fakt, že u četnosti znamená nižší výsledek větší výskyt hledaných odkazů v textu.

jeho předchůdců, může to být způsobeno například výměnou předsedy strany, kterým je od listopadu 2009 Sigmar Gabriel.

Zahraniční politika získává opět prim z hlediska evropských témat. Otázky jsou stále stejné – společná zahraniční a bezpečnostní politika, společná evropská armáda, rozšiřování EU a další. Na druhém místě je nyní hospodářská politika. Tady poukazují na svůj úspěch v prosazení daně z finančních transakcí a dále prosazují vytvoření Evropského paktu sociální stability. Jinak tu probírají stejné věci jako v předchozích programech. Tentokrát jedinou oblastí, které se evropská integrace nijak nedotýká, je zdravotnictví. Mimo to prostupuje evropská dimenze všemi politikami.

Rozdílem oproti předchozím dokumentům je zde samostatná kapitola číslo devět (nikoli podkapitola, či článek) věnována Unii. SPD ji nazvala *Pro lepší Evropu* (Für ein besseres Europa) a je poměrně rozsáhlá (SPD 2013: 103–107). V kapitole sociální demokraté navrhují nové reformy a normy pro evropskou úroveň, kterou je nutno pro občany zpřehlednit. Tento aspekt není autorkou brán za negativní, protože se nejedná o kritiku orgánů a mechanismů EU, ale pouze o návrhy na jejich zpřehlednění. SPD se znovu označuje za „*Europartei Deutschlands*“, neboli eurostrana Německa a evropské soustátí berou jako vhodný prostor pro interpretaci vlastních zájmů (SPD 2013: 103). Další prohloubení integrace si představují jako přenesení národních politických modelů na nadnárodní úroveň. Reformy by měly vést k větší odpovědnosti institucí a transparentnosti rozhodnutí, což by ve výsledku mělo vést k posilování evropské demokracie. Nejdůležitější je podle SPD silný Evropský parlament.

Ačkoli je zde vysoký počet neutrálních zmínek (viz Tabulka č. 3), je ze všech tří dokumentů tento program bez debat nejvíce zevropeizovaný. Dosahuje nejvyššího stupně evropeizace v rovinně kvantitativní i kvalitativní a to bez výhrad.

Po shrnutí výsledků této podkapitoly autorka uvádí, že postupem let v programech SPD dochází k jejich rozšiřování, se kterým dochází i k nárůstu výskytu evropských témat v programu. Zároveň je vidět, že evropská integrace protíná více politik (v roce 2013 zůstává v dokumentu nedotčené pouze

zdravotnictví). Od prvního zkoumaného programu z roku 2005 došlo opravdu k výraznému posunu ve snaze konkretizovat jednotlivá evropská témata. Rovněž je tu evidentní snaha o nové návrhy pro zlepšení stávajících evropských struktur a jejich mechanismů. Ve výsledku se shoduje s autory M. Habáněm, T. Kolářovou, M. Potůčkem a kol., kteří evropskou politiku SPD označují za panevropsky orientovanou (Habáň, Kolářová, Potůček a kol. 2006: 4), nebo SPD řadí do kategorie funkčního europeanismu (Potůček 2006).

3.2 Organizační změny v SPD

Organizace SPD je spíše centralistická (tzn. stranické organizace jednotlivých zemí federace jsou svázané). Má své národní vedení. Strana koná stranické sjezdy, na kterých je voleno vedení strany. Stranické sjezdy jsou vrcholným orgánem SPD. Vedení strany, tzv. *Parteispitze*, má deset členů a jedním z nich je europoslanec a předseda EP Martin Schultz. Předsednictvo strany pak tvoří *Parteispitze* plus tři další členové. Rada strany konzultuje schvalování evropské politiky, politiky spolkové, zemské i obecní.

Nejnovější informace o organizační struktuře strany jsou obsaženy ve stanovách SPD z roku 2014 (SPD 2014). Ty upravují i stranické vztahy k nadnárodní evropské rovině.

Sjezdu strany se účastní jedna desetina delegace SPD v Evropském parlamentu, ale mají pouze hlas poradní. Pravidla také zavedla, že v předsednictvu musí být zastoupen předseda, který má odpovědnost za EU. Předseda delegace SPD v EP má právo účastnit se jednání stranické rady s hlasem poradním. Tímto právem disponuje i člen Evropské komise za SPD. Europoslanci jsou povinni přispívat mimo klasický členský poplatek navíc i platbou za držení mandátu v EP (není ale stanovena konkrétní částka – výše příspěvku závisí na platu europoslance).

V roce 2010 byl vydán dokument, ve kterém strana představovala sebe sama. Součástí textu bylo působení německých sociálních demokratů v Evropském parlamentu. Psali o zastoupení SPD v EP a o sociálně demokratické frakci. Také zde bylo několik informací o Martinu Schulzovi, který se stal předsedou frakce v roce 2004 a od roku 2009 byl zmocněncem předsednictva SPD pro Unii (SPD 2010).

Autorka dospěla k závěru, že v této oblasti je možné pozorovat působení evropské integrace. Strana má přizpůsobenou organizační strukturu členství v EU. Dokonce má i způsoby, kdy na adaptaci v EU organizacích mohou těžit, a to v podobě extra poplatků, což autorka označuje za pragmatický přístup. Osobnosti působící na evropské úrovni SPD neopomíjí, ale v hlavních stranických organizacích nevidíme takové propojení jako u ČSSD. Na rozdíl od českých sociálních demokratů zde vidíme sice právo členství, či účasti, ale vždy pouze s hlasem poradním.

Proto lze říci, že na organizační strukturu strany působí jakýsi střední vliv evropeizace (struktura není neovlivněná, ale zároveň by mohla být ovlivněna více).

3.3 Vliv schématu stranické soutěže na SPD

Otázka evropské integrace nehraje, podobně jako v ČR, v německé společnosti žádnou větší roli. Ani v tomto stranickém systému nedošlo k vytvoření evropské štěpící linie. Evropskou otázku strany zmiňují v předvolebních kampaních jen okrajově (Potůček 2006a).

Ani v SPD evropské téma není důvodem pro konflikt. Pravděpodobně je to (na rozdíl od jiných německých stran) centralistickým způsobem vedení strany, proto se zemské organizace nerozcházejí s federální úrovní.⁶⁰ V období od roku 2004 SPD nemusela nijak přizpůsobovat svou evropskou orientaci v důsledku boje o vládní moc. Schéma stranické soutěže stranu neovlivňuje.

3.4 Vztah mezi SPD a vládou

V případě SPD nemá autorka příliš prostoru pro sledování vztahu mezi vládními představiteli z řad sociálních demokratů a mateřskou stranou. Ve vymezeném období je poslední rok hlavní vlády Gerharda Schrödera, která byla ukončena vyjádřením nedůvěry a předčasnými volbami. Schröder k tomuto

---

⁶⁰ Mluví se o jakési menšině SPD, která se stavěla proti federalizaci Evropy. Přímou o tom Hovořil Hillebrand, který sám sebe považuje za příslušníka menšiny SPD, která vidí federalizaci Evropy skepticky. Postoj většiny SPD, která chce vytvořit něco jako federativní stát Evropa považuje za chybný a navrhuje spíše se nehlásit se k EU a její politice nijak „hurá-optimisticky“, následovat procesy evropské integrace, ale nebýt jejím iniciátorem. Na evropskou úroveň by se podle něho měla dostávat pouze ta témata, která nelze projednat na nižší úrovni. (Eichler 2012) Tento názor je ale spíše subjektivní a jiné zdroje o vytvoření jakési nové menšiny SPD, která by zastávala protifederační postoj nehovoří.

kroku přistoupil na základě propadu SPD v zemských volbách, ze kterého měl pocit, že je vláda v rozkladu. Evropská tematika s tím neměla nic společného. V následujících volbách (2005) zvítězila opoziční strana CDU/CSU a utvořila velkou koalici s SPD. Sociální demokraté již nebyli držiteli premiérského postu. Stejně tak po posledních volbách v roce 2013 vznikla vláda velké koalice, kde se do čela postavila opět Angela Merkelová (CDU). Během „velko-koaličních“ vlád autorka nezachytila žádné známky stranicko-vládního rozporu. V evropských záležitostech nejsou očekávány žádné velké spory mezi SPD a CDU. Ve věcech eurokrize a jejího řešení existuje mezi relevantními stranami rámcová shoda i když si SPD cestu představuje poněkud solidárnější a méně založenou na snižování deficitů (Euraktiv.cz).

Celkově autorka hodnotí tuto oblast jako zcela bez vlivu. Mezi stranou SPD a jejími vládními představiteli do současnosti nevznikaly žádné spory na základě evropské tematiky.

Na rozdíl od České republiky bylo Německo držitelem předsednictví EU⁶¹. Naposledy předsedalo Německo v roce 2007 (1. leden–30. červen). SPD bylo v předsednictví zodpovědné za osm rezortů a zároveň v té době byla držitelem úřadu ministra zahraničí. Vláda si vybrala jako hlavní témata: pokračování v ústavním procesu, evropský hospodářský a sociální model pro budoucnost, výstavba evropského bezpečnostního prostoru a pásma stability, svobodu a práva občanů. Jednání zaměřovala především na budoucí podobu hospodářské a sociální politiky v Evropě. Také rozebírali budoucnost evropské ústavní smlouvy, to ale bylo velkou částí iniciováno předchozím předsednictvím a samotnou Radou EU. (Die Bundesregierung 2007)

Během tohoto předsednictví došlo ke vzniku *Návrhu smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské Unii a Smlouvu o založení Evropského společenství*, proces pak pokračoval za dalšího předsednictví. Tyto dohody byly zahrnuty do Lisabonské smlouvy, která byla schválena v roce 2009. Tím bylo německé poslání v Radě EU splněno.

---

⁶¹ Spolková republika Německo předsedala Radě EU celkem dvanáctkrát (viz. Euroskop.cz Předsednictví v Radě EU <https://www.euroskop.cz/9033/sekce/predsednictvi-v-rade-eu/>).

Otázka hospodářského a sociálního modelu a projednávání budoucnosti evropské ústavy spadá do hlavních evropských priorit SPD. Tak se prokázal vliv evropeizace i v této oblasti zkoumání.

3.5 SPD na nadnárodní úrovni

Jak již bylo zmíněno, SPD je členem nadnárodní stranické organizace PES s tím pádem i S&D. Tím dochází ke spolupráci mezi členskými sociálnědemokratickými a socialistickými stranami. Informace o organizaci PES a frakci S&D již autorka uvedla v podkapitole 2.5 *ČSSD na nadnárodní úrovni*.

V organizaci PES i na půdě Evropského parlamentu je SPD držitelem podstatně více klíčových pozic. Členové SPD byli v minulosti jmenováni i do nejvyšší funkce prezidenta PES⁶². V současné době není držitelem funkce prezidenta ani viceprezidenta žádný z členů SPD. V orgánu *PES Group Executive* je viceprezidentem německý zástupce Markus Töns. V předsednictvu *PES Group* je již zmíněný M. Töns a viceprezidentka CoR Hella Dunger-Löper. V CoR drží záspuci SPD tři klíčové pozice. Barbara Dudel je druhou místopředsedkyní komise CIVEX, Markus Töns je prvním místopředsedou ECOS a Tilman Tögel je *PES Group Coordinator* komise NAT. Autorka zmiňuje, že koordinátoři komisí CoR jsou oficiálními mluvčími PES ve věcech, které jsou specifické pro jejich výbor. Díky tomu lze říci, že T. Tögel drží opravdu významnou pozici v rámci organizace Strany evropských socialistů.

Bývalý předseda S&D Martin Schulz je současným předsedou Evropského parlamentu, což je velmi důležitý mandát pro koordinaci politik na této úrovni. Další významnou pozici drží člen výboru pro zahraniční věci EP Knut Fleckenstein, který je zároveň viceprezidentem frakce S&D. SPD má na evropské úrovni delegaci o 27 členech, z nichž čtyři plní funkci předsedy ve výborech EP a dva funkci místopředsedy (S&D). Politiky socialistické frakce v Evropském parlamentu i PES se shodují s programovými ideály německých sociálních demokratů i s jejich dlouhodobým programem.

Aktivita SPD na evropské úrovni není vzhledem k významu Německa v evropských strukturách nijak překvapivá. Členové Sociálnědemokratické strany Německa stále jednájí s členskými státy Unie a podílejí se na

---

⁶² Nejdříve Wilhelm Dröscher (1974–1979), druhým byl Rudolf Sharping (1995–2001).

rozhodování o přijímání nových členů. SPD je silně profederativní stranou. Podporuje další rozšiřování Evropské unie, které je podle ní přínosem pro Unii a mír v Evropě i ve světě.

Tato tvrzení dokazují volební i dlouhodobé programy (viz. kapitola 3.1). Příkladem může být vyjádření podpory vstupu Černé Hory do evropských struktur v roce 2007 (Center for Civic Education). Druhým příkladem kooperace s kandidátskými zeměmi může být pozvání Srbska na konferenci SPD v roce 2011. Zde byl projeven rozpor mezi A. Merkelovou, která na rozdíl od SPD viděla vstup Srbska do EU negativně. SPD vyjádřila nejen podporu Srbska ve vstupu do Unie, ale také podpořila Demokratickou stranu Srbska v žádosti o včlenění do struktur PES (B92.net).

V páté oblasti zkoumání dochází autorka k výsledku, že SPD je silně zevropeizovaná. Je držitelkou významných postů v nadnárodních stranických formacích, ale i na půdě Evropského parlamentu. Na evropské úrovni podporuje federaci a další rozšiřování.

4. Srovnání výsledků zkoumání ČSSD a SPD

V této kapitole autorka srovnává výsledky zkoumání vlivu evropeizace ve všech pěti oblastech u stran *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* a Česká strana sociálně demokratická. Autorce jde o zjištění, zda se u SPD projevuje působení evropeizace více než u ČSSD. Výsledky této kapitoly pomohou autorce ve zodpovězení výzkumných otázek, které si vymezila v úvodu práce.

Autorka pro lepší ilustraci výsledků komparace vytvořila vlastní stupnici, která ukazuje zda se v dané oblasti projevil vliv evropské integrace na stranu či nikoli. V případě, že se vliv evropeizace projevil, která strana pak vykazuje větší míru evropeizace. Stupnice je následující:

1. žádný vliv – znamená, že se evropeizace ve zkoumané oblasti ve straně a jejím rozhodování neprojevila, nebo jen nepatrně s žádným větším významem,
2. evropeizace – byl zde prokázán vliv evropeizace na stranu ve zkoumané oblasti, ale je nižší než u druhé strany,
3. vysoká míra evropeizace – byl zde prokázán vliv evropeizace na stranu ve zkoumané oblasti a je vyšší než u druhé strany.

Celé to graficky znázornila v Tabulce č. 4, včetně vysvětlivek pro označení jednotlivých stupňů v tabulce (viz Přílohy).

4.1 **Porovnání vlivu evropeizace na programové změny ČSSD a SPD**

U obou stran jsou silně proevropské základní programy, které formují politiku stran, včetně volebních programů. Oba dlouhodobé programy byly zařazeny do třetího stupně evropeizace v kvantitativní i kvalitativní dimenzi. Zároveň autorka narazila na dva zajímavé aspekty u základního programu SPD. Nejdříve pozitivní aspekt, kterým byl název dokumentu – *Demokratická Evropa* – tedy evropské téma v názvu programu. Druhým a spíše negativním bylo, že strana v celém programu nezmiňuje stranickou organizaci PES, což naopak staví do popředí dlouhodobý program ČSSD, který hovoří o všech složkách EU, včetně organizací související s evropskou nadnárodní úrovní.

Stejně jako základní programy i programy volební dosáhly v obou dimenzích třetího stupně evropeizace. Přesto jsou mezi nimi patrné rozdíly, které autorka zjistila díky výpočtu četnosti pojmů týkajících se evropské tematiky a díky rozdělení pojmů na pozitivní, neutrální a negativní.

U ČSSD nelze přehlednout v programu z roku 2010 a především v dokumentu z roku 2013 pragmatický přístup strany k evropské integraci, který se projevil v neustálém zdůrazňování evropských fondů a čerpání z nich. Také je zde jedna negativní zmínka, ta ale vzhledem k celkovému počtu zmínek v programu nemá větší význam. Jinak ale u ČSSD autorka nemá dalších výtek. Proti tomu u SPD poukazuje na program 2005, který vykazuje nejnižší četnost výskytu pojmů (pouze jedna zmínka týkající se evropské integrace na 2035 znaků), dvě negativní zmínky a pět neutrálních, což je vzhledem k součtu zmínek nezanedbatelné (Tabulka č. 3). Stejně tak u následujícího programu z roku 2009 autorka v závěru zohledňuje, že polovina evropeizačních pojmů je neutrálního charakteru.

Nejvíce zevropeizovaným programem je volební dokument České strany sociálně demokratické z roku 2010, jehož výsledek dalece převyšuje výsledky ostatních zkoumaných programů. Na druhé pozici je nejnovější program SPD (má více než třikrát horší výsledek četnosti výskytu než ČSSD 2010). Zároveň autorka konstatuje, že úroveň nejnovějšího volebního programu SPD z roku 2013 je z kvantitativního pohledu téměř na stejné úrovni jako program ČSSD z téhož roku. Kvalitativní hledisko dává prim českým sociálním demokratům, kteří mají sice nepatrně nižší četnost výskytu zmínek, ale poměr mezi neutrálními a pozitivními pojmy je mnohem lepší než u německých sociálních demokratů (viz Tabulka č. 2 a Tabulka č. 3).

Celkově autorka na základě Havlíkovi stupnice, tří kvalitativních kritérií po vzoru Hlouška a Pšeji (2009: 120–145) a výpočtu četnosti výskytu zmínek v textu vyhodnocuje větší míru evropeizace v programatice ČSSD. Toto tvrzení podpírá výše uvedenými argumenty. ČSSD navíc vydala dokument věnovaný čistě problematice Evropské Unie, tzv. *Zelenou knihu ČSSD*.

4.2 Srovnání organizačních změn ČSSD a SPD

Vliv evropeizace na organizační strukturu ČSSD a SPD je hodně podobný. Obě strany přizpůsobily své stanovy evropské integraci. Kromě norem upravujících kandidaturu a volby do Evropského parlamentu jsou zde práva na účast na zasedání vrcholných stranických orgánů pro členy delegace v EP.

U SPD je zavedeno pravidlo, že v předsednictvu strany musí být zastoupen člen s odpovědností za EU záležitosti. Ze stanov SPD plyne, že strana své zástupce na supranacionální úrovni nestaví do pozadí, ale zároveň je nijak zvlášť neupřednostňuje. Tito zástupci nemají (kromě jediné výjimky předsedy delegace v EP) stanovami danou rozhodující funkci v hlavních orgánech strany a podílet se mohou pouze s hlasem poradním. Předseda delegace SPD v EP má právo účastnit se Rady strany (která mimo jiné rozhoduje o schvalování evropské politiky), ale pouze s hlasem poradním.

Proti tomu ČSSD se snaží více zapojit své europoslance. Vedoucí delegace v EP se automaticky stává členem předsednictva a to s hlasem rozhodujícím a může tak ovlivňovat dění ve straně. Vedoucí delegace je zároveň členem ÚVV s rozhodujícím hlasem v jednáních, ostatní delegáti mají v tomto orgánu hlas poradní. Zároveň mají právo se účastnit lokálních zasedání a konferencí.

Autorka hodnotí stav organizační struktury ČSSD z hlediska evropské integrace jako více evropeizovaný než u SPD. Němečtí sociální demokraté zauímají v této oblasti spíše pragmatický přístup v podobě výběru příplatků pro stranu za držení postu na evropské úrovni. U českých sociálních demokratů je vidět velký důraz na zástupce evropské úrovně z řad strany, což dokazuje propojení národní stranické struktury s tou nadnárodní. V ČSSD je osoba předsedy europoslanců v hlavních orgánech strany, kde může reálně ovlivňovat chod politiky. Ostatní europoslanci za ČSSD mají právo účasti v důležitých stranických orgánech. Proti tomu SPD vidí jako dostatečnou účast předsedy delegace v EP předsednictvu strany, jinak nemůže on ani jiní členové působící na evropské úrovni reálně zasahovat do chodu strany. Autorka tvrdí, že u obou stran je patrný vliv evropeizace v této oblasti, zároveň z analýzy vyplývá větší míra evropeizace u ČSSD.

4.3 Vliv schématu stranické soutěže na ČSSD a SPD

V této dimenzi autorka dochází k názoru, že stranická soutěž nemá ve smyslu evropeizace na žádnou ze stran nejmenší vliv. Ačkoli autorka našla projev Hillebranda, který hovořil o jakési menšině v SPD, která by měla být proti federalizaci Evropy. Jeho postoj byl spíše subjektivní a především dle autorky v tomto směru neoficiální. Nebyly nalezeny žádné další zmínky o existenci menšiny v SPD, která by takové, nebo podobné názory zastávala. Ani sama strana se nikde o ničem takovém nezmiňuje.

V České republice ani v SRN nedošlo ke vzniku evropské štěpící linie a tak neměly ani strany důvod k vymezení svého postoje k Evropské unii ve vztahu k národní soutěži o moc.

4.4 Vztah mezi stranou a vládou

Ve čtvrté oblasti autorka hodnotila zda v případě, kdy je strana ve vládě, nedochází k nátlaku na tyto vládní představitele ze strany EU a v tomto důsledku k politickým kompromisům vlády, které by byly v rozporu s mateřskou stranou. Také zde byl zahrnut podíl stran na předsednictví v Radě EU.

Vzhledem k tomu, že bylo zjištěno, že obě strany jsou silně pro-evropské, nevzniká zde prostor pro konflikt. Ani v případech kdy byly sociálnědemokratické strany v koaličních vládách, evropské téma nevzněcovalo žádné větší spory, které by mohly vést k výměně stranických elit apod.

Jediným horkým tématem byla pro Českou republiku Lisabonská smlouva, ale v době jejího schvalování se ČSSD nepodílela na vládě. Tudíž strana vyjadřovala svůj odpor jako strana opoziční.

Co se týká předsednictví, mohlo být sledováno pouze v německém případě, jelikož během předsednictví ČR se čeští sociální demokraté nijak nemohli podílet. SPD v době posledního předsednictví byla ve velké koalici s CDU/CSU. I přesto prosadila k jednání v Radě EU sociálně demokratické otázky, které jsou zmíněny v podkapitole 3.4. Tím se u SPD prokázal vliv evropské integrace v předposlední oblasti. U ČSSD se vliv v této oblasti neprokával.

4.5 ČSSD a SPD na nadnárodní úrovni

Obě strany jsou součástí Strany evropských socialistů a tím pádem i sociálnědemokratické frakce S&D v Evropském parlamentu. Při zkoumání této dimenze bylo zjištěno, že obě strany jsou profederální a podporují další rozšiřování Evropské unie. To dokazují i jejich styky a spolupráce se stranami členských i kandidátských zemí, jejichž příklady byly uvedeny v podkapitolách věnovaných tomuto výzkumu (podkapitola 2.5 a 3.5).

V organizaci PES a S&D je významnější německá sociální demokracie. Autorka k tomuto závěru dochází díky pozicím, které v organizacích strany zaujímá. SPD, pravděpodobně i díky významu Německa a jejímu delšímu působení na evropské úrovni, je držitelkou více významných postů. Například dvakrát držela funkci prezidenta PES. Mají zástupce v předsednictvu i exekutivě *PES Group*. M. Schulz je předsedou EP a K. Fleckenstein je viceprezidentem frakce S&D. V CoR mají tři zástupci SPD klíčové pozice, z toho jedna pozice koordinátora T. Tögela. Proti tomu významnější pozici za ČSSD drží P. Osvald jako první místopředseda COTER v CoR a P. Poc, který je místopředsedou výboru ENVI v EP.

V působení na nadnárodní rovině tak vítězí SPD, která drží více mandátů v EP a více klíčových pozic v nadnárodní organizace evropských socialistů a parlamentní frakci S&D. Může tak lépe formovat politiku EU a zasahovat do dění na evropské úrovni.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo pomocí aplikace konceptu evropeizace vyhodnotit jednotlivé projevy evropské integrace na vybrané politické strany v pěti oblastech výzkumu a na tomto základě zjistit míru evropeizace v České straně sociálně demokratické a straně *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*. Pro dosažení tohoto cíle autorka nejprve vymezila teoretický rámec, který byl v práci použit.

Jako nejvhodnější byl vybrán Ladrechův koncept vymezující pět oblastí zkoumání procesu evropeizace, ve kterých byla ČSSD a SPD analyzována. Vzhledem k tomu, že R. Ladrech vytvořil koncept pro analýzu stran v jednom stranickém systému, autorka si před jeho aplikací koncept upravuje pro potřeby svého výzkumu. Jednalo se především o třetí oblast výzkumu, která se týká evropeizace schématu stranické soutěže. Zde se zaměřila na případné změny EU-orientace zkoumané strany během boje o politickou moc za účelem vymezení se vůči opoziční straně. Během aplikace teorie se ale ukázalo, že třetí oblast byla pro výzkum a srovnávání individuálních stran irelevantní, jelikož se ani u jedné z nich neprojevil žádný vliv. Autorka tím zároveň nevyvrací možnost, že například u stran příslušejících do odlišné stranické rodiny by musel být výsledek ve třetí oblasti nutně stejný.

Největší prostor práce byl věnován zkoumání dvou aktuálních základních programů a podrobnějšímu výzkumu šesti volebních programů, které byly kvantitativně a kvalitativně zhodnoceny z několika hledisek. Autorka nejdříve přidělila všem programům jeden kvantitativní a jeden kvalitativní stupeň podle Havlíkovy stupnice, což prokázalo splnění kritéria evropeizace v jednotlivých dokumentech. Kritérium pozitivního, neutrálního a negativního charakteru v kvalitativní dimenzi a výpočet četnosti výskytu v dimenzi kvantitativní pomohli podrobnějšímu rozlišení míry evropeizace u volebních programů, obzvláště v případě, kdy došlo ke stejnému výsledku podle Havlíkovy stupnice u více programů, v tomto případě u všech.

Výzkum bakalářské práce autorce pomohl ve zodpovězení třech v úvodu stanovených výzkumných otázek. První otázkou bylo, zda se projevuje působení evropeizace u SPD více než u ČSSD. Analýza ukázala, že odpověď

na otázku není jednoduchá. Pokud by autorka dala pouze na výsledky podle Havlíkovy stupnice, byla by evropeizovanost programatiky obou stran na stejné úrovni. Díky dalším dvou hlediskům kvantitativního a kvalitativního výzkumu ale došla k závěru, že v programové oblasti byla zaznamenána vyšší míra evropeizace u ČSSD. Rovněž v druhé oblasti ČSSD podlehla většímu vlivu evropské integrace než SPD. Naopak německá sociální demokracie drží prim ve čtvrté oblasti stranicko-vládních vztahů a poslední oblasti působení na nadnárodní úrovni. Žádný vliv evropeizace nebyl prokázán ve třetí oblasti u obou stran. U ČSSD autorka nezjistila žádné projevy evropského integračního působení ani ve čtvrté oblasti výzkumu, kde se tento vliv nemohl u strany prokázat ani pomocí předsednictví v Radě EU (ČSSD během českého předsednictví byla opoziční stranou a neměla tak žádné pravomoci).

Na první otázku autorka nakonec odpovídá ve prospěch SPD, tedy že se působení evropeizace více projevuje u SPD. I když čeští sociální demokraté předčili SPD v nejrozsáhlejší a z hlediska analýzy nejjednoznačnější části výzkumu, autorka tvrdí, že působení stran na národní úrovni je stejně vypovídající a zde nemají němečtí sociální demokraté v ČSSD konkurenta. SPD také předstihla díky čtvrté oblasti ČSSD tak, že „zvítězila“ ve třech oblastech. ČSSD pouze ve dvou. Z výzkumu také vyplývá, že SPD se tolik nezaobírá, jednoduše řečeno, administrativou, resp. to vypadá, že se snaží klást větší důraz na činy – prosazování se na supranacionální úrovni. ČSSD dává na druhou stranu jasný důraz na stranické dokumenty, ve kterých se snaží evropské téma protlačovat, ale prosazení se na nadnárodní úrovni je pro ni mnohem složitější (má horší podmínky pro prosazování než SPD).

Odpovědí na první výzkumnou otázku se autorce potvrdilo východisko z úvodu práce. Předpoklad, že je u SPD, na základě statutu a dlouhodobé praxe Spolkové republiky Německo v Evropské unii, pravděpodobná větší míra evropeizace než u ČSSD.

Následující výzkumné otázky jsou svázány s nadnárodní úrovni. Druhá otázka se ptala na to, jak se ČSSD a SPD angažuje na nadnárodní úrovni a na půdě EP. Autorka uvádí, že obě strany vykazují snahy o spolupráci s členskými i kandidátskými zeměmi Unie. Mají snahu navázat kontakt se

sociálnědemokratickými stranami v těchto zemích, také se snaží o vládní a parlamentní spolupráci. ČSSD i SPD výrazně podporují další rozšiřování Evropské unie a snaží se zároveň o posilování pravomocí unijních orgánů. Obě strany mají zájem o Ústavu EU. Na půdě Evropského parlamentu i v ostatních institucích se snaží prosazovat nová témata, reagují a navrhují řešení stávajících problémů evropské integrace. Usilují o udržení a posílení sociálně tržního modelu v EU a podporují federativní strukturu uspořádání Unie. Autorka tvrdí, že obě strany se snaží stejnou měrou participovat na dění supranacionální úrovni, ale zároveň podotýká, že SPD má na nadnárodní úrovni lepší podmínky. To je dáno především významem Německa v EU. Zástupce SPD Martin Schulz je v současné době dokonce držitelem mandátu předsedy EP. Prosazení českých sociálních demokratů je o to těžší, že Česká republika má méně zástupců v evropských institucích a především, že nemá tradici státu utvářejícího Unii od jejích počátků.

Poslední výzkumná otázka se ptala na to, jak strany participují v transnacionálních stranických federacích a jaký význam pro ně mají posty na nadnárodní úrovni. Autorka vycházela z faktu, že obě sociálně demokratické strany jsou součástí PES a z toho vyplývá i to, že jsou součástí S&D frakce v Evropském parlamentu. Autorka zjistila, že stranické priority ČSSD i SPD se zcela shodují s prioritami obou organizací. Zároveň se němečtí i čeští sociální demokraté snaží vnášet na úroveň PES i domácí tíživé otázky (nejvíce ty, které se týkají krize a jejího řešení). Autorka uvádí, že se SPD může v PES i S&D více angažovat, protože je držitelkou hned několika klíčových pozic v obou organizacích. Ani ČSSD však není upozaděna a drží alespoň jednu významnou pozici v *PES Group* a vedoucí delegace v EP Pavel Poc je předsedou ENVI. Rovněž posty na nadnárodní úrovni jsou oběma stranami brány vážně a důležitě a neslouží tak pouze ke „zbavování“ se nepohodlných politiků.

Pro budoucí výzkum autorka navrhuje vytvoření úplně nové stupnice pro vyhodnocování vlivů evropeizace programatiky stranických subjektů. Dle jejího názoru se totiž Havlíkova stupnice projevila jako nedostatečná a musela být doplněna dalšími kritérii. Z toho důvodu je potřeba stupnice, která by rozdělovala, zda je strana pod vlivem evropeizace, či nikoli, ale zároveň by

zohledňovala to, jakou měrou k integračnímu vlivu dochází. Je nutné mít pro analýzu stranických dokumentů kritérium, které bude brát ohled na rozsah dokumentu, na to, zda je evropské téma bráno pozitivně, nebo jen neutrálně ve vztahu ke kontinentu a nikoli k organizaci Unie, zda prostupuje evropeizace všemi politikami, nebo se dotýká jen některých oblastí apod.

Podle autorky by se v bádání, mohlo upustit od třetí roviny Ladrechova konceptu, který v této práci nebyl využit. Zároveň by bylo možné nějakým způsobem zdokonalit výzkum ve čtvrté a páté oblasti. Autorka ale uznává, že pro tyto roviny je velmi obtížné získat relevantní podklady o které by se mohl výzkum opírat.

Seznam literatury

Prameny

Center for Civic Education. 2007. *SPD should prove its willingness for cooperation*. Dostupné na: <http://media.cgo-cce.org/2013/06/CCE-SDP-Should-prove-its-willingness-for-cooperation.pdf> (5. 4. 2015).

ČSSD. <http://www.cssd.cz/>

ČSSD. 2005. *Dlouhodobý program 2005*. Dostupné na: http://www.cssd.cz/data/files/dlouhodoby_program_cssd_2005.pdf (16. 1. 2014).

ČSSD. 2006. *Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny ČR 2006*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf> (16. 1. 2014).

ČSSD. 2010. *Velký volební program ČSSD pro volby 2010*. Dostupné na: http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf (16. 1. 2014).

ČSSD. 2013a. *Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2013*. Dostupné na: http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf (16. 1. 2014).

ČSSD. 2013b. *Stanovy ČSSD*. Ostrava, 37. Sjezd ČSSD. Dostupné na: http://www.cssd.cz/data/files/stanovy_cssd-1.pdf (20. 3. 2014).

Česká strana sociálně demokratická. B.r.a *Europoslanci a europoslankyně ČSSD*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/nasi-lide/europoslanci/> (16.1.2014).

ČSSD. B.r.b. *Historie ČSSD*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/strana/agenda-a-clenstvi/historie-cssd/> (19. 3. 2014).

ČSSD. b.r.c. *Zelená kniha ČSSD o evropské politice. Evropa a my*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/data/files/evropa-a-my.pdf> (4. 4. 2015).

ČSSD. b.r.d. *Program ČSSD – Hodnoty, cíle a principy ČSSD*. Dostupné na: <http://www.cssd.cz/program/hodnoty-cile-a-principy-cssd/> (5. 1. 2014).

Die Bundesregierung. 2007. *Europa gelingt gemeinsam*. Dostupné na: <http://www.eu2007.de/includes/Downloads/Praesidentschaftsprogramm/EU-P-AProgr-d-2911.pdf> (4. 4. 2015).

Encyklopedie ČSSD. 2013. *Z historie české sociální demokracie*. Dostupné na: <http://www.historiecssd.cz/#10> (20. 3. 2014).

PES. <http://www.pes.eu/en/about-pes> (16. 1. 2014).

PES. 2004. *The EU policy agenda 2004-2009*. Dostupné na: www.pes.org (16. 1. 2014).

PES. 2006. *PES priorities for EU agenda 2006*. Dostupné na: <http://www.pes.eu/en/about-pes/pes-documents> (16. 1. 2014).

PES. 2008. *PES priorities for the EU agenda 2008*. Dostupné na: <http://www.pes.eu/en/about-pes/pes-documents> (16. 1. 2014).

PES. 2010. *PES Strategy 2010-2013*. Dostupné na: <http://www.pes.eu/en/about-pes/pes-documents> (16. 1. 2014).

PES. 2013. *PES Fundamental Programm*. Dostupné na: http://www.pes.eu/sites/www.pes.org/files/pes_fundamental_programme-22-06-2013_en.pdf (16. 1. 2014).

PES Group. http://pes.cor.europa.eu/PES_GROUP/Pages/Home.aspx (5. 4. 2015).

S&D. <http://www.socialistsanddemocrats.eu/> (5. 4. 2015).

SPD. 1959. *Godesbergprogramm*. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1816/data/godesberger_programm.pdf (16. 1. 2015).

SPD. 2005. *Wahlmanifest*. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1822/data/wahlmanifest_bundesparteitag_berlin_2005.pdf (16. 1. 2014).

SPD. 2007. *Hamburger Programm. Das Grundsatzprogramm der SPD*. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1778/data/hamburger_programm.pdf (16. 1. 2014).

SPD. 2009. *Das Regierungsprogramm 2009 – Social und Demokratisch. Anpacken. Für Deutschland*. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/1786/data/regierungsprogramm_bundesparteitag_berlin_2009.pdf (16.1. 2014).

SPD. 2010. *Werkstatt der Demokratie*. Dostupné na: http://www.spd.de/de/pdf/material/SPD_Selbstarstellungsbroschuere.pdf (16. 1. 2014).

SPD. 2011. *Organisationsstatut. Wahlordnung. Schiedsordnung. Finanzordnung*. Dostupné na: http://www.spd.de/de/pdf/rechtliches/071026_spd-statut.pdf (17. 1. 2015).

SPD. 2013. *Das Regierungsprogramm 2013-2017*. Dostupné na: http://www.spd.de/linkableblob/96686/data/20130415_regierungsprogramm_2013_2017.pdf (16. 1. 2014).

SPD. 2014. *Organisationsstatut. Wahlordnung. Schiedsordnung Finanzordnung*. Dostupné na: <http://www.spd.de/linkableblob/1852/data/Organisationsstatut.pdf> (1. 4. 2015).

SPD. b.r. *Geschichte*. Dostupné na: http://www.spd.de/partei/Geschichte/Soziales_Deutschland/ (30. 3. 2015).

Literatura

Beyme, Klaus. 2009. *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower Press.

Brückner, Alexander. 1888. *Die Europäisierung Russlands. Land und Volk*. Gotha: F. A. Perthes.

Cabada, Ladislav a Vodička, Karel. 2003. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál.

Cabada, Ladislav, Kustec Lipicer, Simona. 2004. „Europeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko.“ In: *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: Příspěvky z konference. 2. Ekonomie. Politologie*. Eds. Kabele, Jiří, Potůček, Martin. Praha: Matfyzpress, s. 332–347.

Cabada, Ladislav a Waisová, Šárka. 2004. „Czech Political Parties and Their Position to the Institutions of the European Union – Debate before the First EP Elections.“ In: *Post-Accession in East-Central Europe. The Emergence of the EU 25*. Ed. Ágh, Attila. Budapest: Hungarian Centre for Democracy Studies, s. 311–322.

Conti, Nicólo. 2003. *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. The Attitude to EU of the Italian Parties (1994-2000)*. Magburg: ECPR.

Dančák, Břetislav, Fiala, Petr a Hloušek, Vít. 2005. „Europeizace: pojem a jeho konceptualizace.“ In: Dančák, Břetislav, Fiala, Petr a kol. *Europeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 11–25.

Dürr, Jakub, Marek, Dan a Šaradín, Pavel. 2004. „Europeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii.“ *Mezinárodní vztahy* 39, č. 1, s. 27–49.

Eichler, Patrik. 2012. „Menšina SPD proti federalizaci Evropy.“ *Deník referendum*. Dostupné na: <http://www.denikreferendum.cz/clanek/12709-mensina-spd-proti-federalizaci-evropy> (16. 1. 2014).

Fiala, Petr. 1995. *Německá politologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Fiala, Petr, Hloušek, Vít a kol. 2006. „Evropeizace politických stran a zájmových skupin: základní problémy a směry analýzy.“ *Politologický časopis*, roč. XIII, č. 1, s. 3–26.

Fiala, Petr, Mareš, Miroslav a Sokol, Petr. 2007. „Evropská strana sociálně demokratická strana.“ In: Fiala, Petr, Mareš, Miroslav a kol. *Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal, s. 71–84.

Fiala, Petr a kol. 2009. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Frízlová, Iveta, Kozlová, Michaela, Málek Ondřej a kol. 2006. *Vliv evropeizace na české politické strany*. Brno: b.m. Dostupné na: http://www.iips.cz/data/files/Analyzy_Working_Papers_pdf/frizlova-vliv-evropeizace-na-cpolstrany.pdf (16.1.2014).

Goetz, Klaus H. a Hix, Simon. 2001. „Introduction: European Integration and National Political Systems.“ In: Goetz, Klaus H. a Hix, Simon. *Europeanised Politics? European Integration and National Political Systems*. New York: Frank Cass Publishers, s. 1–27.

Gross, Eva. 2007. „Germany and European Security and Defence Cooperation: Europeanization of National Crisis Management Policies?“ *Security Dialogue* December 2007, roč. 38, č. 4, s. 501–520.

Haas, Ernst B. 1958. *The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces, 1950–1957*. Stanford: Stanford University Press.

Habáň, Martin, Kolářová, Tereza, Potůček, Martin a kol. 2006. *Komparace evropeizace stranických systémů Belgie a Německa*. Working paper č. 18, International Institute of Political Science of Masaryk University. Dostupné na: http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_18_komparace_BE_DE.pdf (30. 3. 2015).

Havlík, Vlastimil a Pšeja, Pavel. 2007. „Evropeizace jako předmět výzkumu v sociálních vědách.“ *Sociální studia*, č. 3, s. 7–16.

Havlík, Vlastimil a Valterová, Aneta. 2007. „Evropeizace českých politických stran: aplikace Ladrechova konceptu.“ *Slovenská politologická revue*, roč. 7, č. 4, s. 77–103.

Havlík, Vlastimil a Vykoupilová, Hana. 2007. „Dvě dimenze evropeizace volebních programů: Příklad České republiky.“ *Sociální studia*, č. 3, s. 121–142.

Havlík, Vlastimil. 2009. *České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Hloušek, Vít a Pšeja, Pavel. 2009. „Evropeizace politických stran v České republice.“ In: Fiala, Petr a kol. *Evropeizace zájmů. Politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 117–155.

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír, Šedo, Jakub. 2011. „Evropeizace politických systémů.“ In: Hloušek, Vít a kol. *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principál, s. 235–243.

Hýsek, Jan. 2013. Hýsek: Je ANO pravicová strana? *Parlamentní listy*. Dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Hysek-Je-ANO-pravicova-strana-282560> (5. 4. 2015).

Kaniok, Petr. 2005. „Euroskepticismus a Evropský parlament.“ *Politologický časopis*, roč. XII., č. 4, s. 416–429.

Kovář, Martin a Hoříčka, Václav. 2005. *Dějiny evropské integrace I*. Praha: TRITON.

Kratochvíl, Petr. 2008. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál.

Krell, Christian. 2009. *Sozialdemokratie und Europe: Die Europapolitik von SPD, Labour Party und Parti Socialiste*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Ladrech, Robert. 1994. „Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France.“ *Journal of Common Market Studies*, roč. 32, č. 1, s. 69–88.

Ladrech, Robert. 2001. *Europeanization and Political Parties: towards a Framework for Analysis*. United Kingdom: SPIRE. Dostupné na: <http://www.keele.ac.uk/media/keeleuniversity/group/kepru/KEPRU%20WP%207.pdf> (16.1.2014).

Ladrech, Robert. 2002. „Europeanization and political parties.“ *Party Politics*, roč. 4, č. 8, s. 289–403.

Ladrech, Robert. 2005. „The Europeanization of interest groups and political parties.“ In: Bulmer, Simon and Lequesne, Christian. *The member of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, s. 317–337.

Ladrech, Robert. 2010. *Europeanization and National Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Mertens, Martin. 2010. Die Geschichte der SPD. *Bundeszentrale für Politische Bildung*. Dostupné na: <http://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/42082/geschichte?p=all> (30. 3. 2015).

Ondroušek, Jan a Havlík, Vlastimil. 2010. „O krok zpět? Evropeizace volební programatiky slovenských stran (1994-2010).“ *Středoevropské politické studie*, roč. XII, č. 4, s. 301–331. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/dwnld/ondrousek-havlik20100404.pdf> (16.1.2014).

Ovčáček, Jiří. 2009. Senátorka ČSSD Gajdůšková hrozí klausovi žalobou z vlastizrady. *Novinky.cz*. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/172205-senatorka-cssd-gajduskova-hrozi-klausovi-zalobou-z-vlastizrady.html> (5. 4. 2015).

Potůček, Martin. 2006a. *Komparace procesu evropeizace ve stranických systémech Německa, Rakouska a České republiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Diplomová práce.

Potůček, Martin. 2006b. „Evropeizace německého stranického systému.“ *Global Politics*. Dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/studie/evropeizace-nemecko> (1. 4. 2015).

Radaelli, Claudio. 2000. „Whither Europeanization?: Concept stretching and substantive change.” *European Integration online pápera (EIoP)*, roč. 4, č. 8. Dostupné na: <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2000-008.pdf> (20.2.2014).

Rovný, Jan. 2005. „Struktura evropské stranické politiky a její vliv na funkce a motivace politických stran na evropské úrovni.” In: Dančák, Břetislav, Fiala, Petr

a kol. *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 302–323.

Smrčková, Markéta a Hloušek Vít. 2011. „Evropeizace programatiky bulharských a rumunských politických stran.“ *Středoevropské politické studie*, roč. XIII, č. 2–3, s. 110–134.

Tunkrová, Lucie. 2004. „How ‚europeanized‘ are the Social democratic parties in the Czech Republic, Finland and Sweden? Application of the Ladrech’s model.“ In: *Europeanisation of national political parties*. Eds. Ladislav Cabada a Alenka Krakovec. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 95–118.

Vykloupilová, Hana. 2005. „Evropský federalismus.“ In: Dančák, Břetislav, Fiala, Petr a kol. *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 400–409.

Wallace, W 1990. *The Transformation of Western Europe*. London: Printer.

Zemanová, Štěpánka. 2007. „Výzkum evropeizace – Aktuální problémy a perspektivy.“ *Mezinárodní vztahy*, roč. XLII, č. 4, s. 29–51.

Přílohy

Tabulka č. 1

Kvantitativní analýza programů stran ČSSD a SPD pro celostátní parlamentní volby – souhrnné výsledky

	ČSSD			SPD		
	2006	2010	2013	2005	2009	2013
počet znaků	176 684	26 701	39 239	85 458	186 336	299 928
četnost výskytu - znaky/odkaz	1 104	342	1 090	2 035	1 401	1 049
Úvod	0	2	1	0	x	3
Sociální politika	9	5	5	3	12	2
Zdravotnictví	7	1	1	0	0	0
Ekonomika/hospodářství	35	17	13	7	16	43
Demokracie a společnost	10	5	0	16	4	11
Regionální politika	0	6	1	0	0	1
Zemědělství a venkov	19	1	1	2	0	2
Školství, věda, kultura	8	2	1	2	0	11
Životní prostředí	10	2	3	0	11	2
Doprava, energetika	6	0	0	0	5	7
Zahraniční politika	56	37	10	12	85	204
Kapitola o EU	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Celkem zmínek	160	78	36	42	133	286

Zdroj: Autorka na základě ČSSD 2006, ČSSD 2010, ČSSD 2013, SPD 2005, SPD 2009 a SPD 2013.

Tabulka č. 2

Podrobná analýza volebních programů ČSSD z hlediska pozitivního (+), neutrálního (N) a negativního (-) významu zmínek o EU

ČSSD	2006			2010			2013		
	+	N	-	+	N	-	+	N	-
Úvod	-	-	-	2	-	-	1	-	-
Sociální politika	9	-	-	5	-	-	4	1	-
Zdravotnictví	5	2	-	1	-	-	1	-	-
Ekonomika/hospodářství	30	5	-	15	2	-	12	1	-
Demokracie a společnost	8	2	-	4	1	-	-	-	-
Regionální politika	-	-	-	6	-	-	1	-	-
Zemědělství a venkov	19	-	-	-	-	1	1	-	-
Školství, věda, kultura	7	1	-	-	2	-	1	-	-
Životní prostředí	10	-	-	1	1	-	3	-	-
Doprava a energetika	3	3	-	-	-	-	-	-	-
Zahraniční politika	47	9	-	31	6	-	9	1	-
Celkem	138	22	0	65	12	1	33	3	0

Zdroj: Autorka na základě ČSSD 2006, ČSSD 2010 a ČSSD 2013.

Tabulka č. 3

Podrobná analýza volebních programů SPD z hlediska pozitivního (+), neutrálního (N) a negativního (-) významu zmínek o EU

SPD	2005			2009			2013		
	+	N	-	+	N	-	+	N	-
Úvod	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Sociální politika	1	-	2	8	4	-	2	-	-
Zdravotnictví	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekonomika/hospodářství	7	-	-	11	5	-	27	16	-
Demokracie a společnost	12	4	-	2	2	-	8	3	-
Regionální politika	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Zemědělství a venkov	2	-	-	-	-	-	1	1	-
Školství, věda, kultura	2	-	-	-	-	-	4	7	-
Životní prostředí	-	-	-	9	2	-	2	-	-
Doprava a energetika	-	-	-	3	2	-	5	2	-
Zahraniční politika	11	1	-	57	28	-	136	68	-
Celkem	35	5	2	90	43	0	186	100	0

Zdroj: Autorka na základě SPD 2005, SPD 2009 a SPD 2013.

Tabulka č. 4

Výsledky zkoumání evropeizace u ČSSD a SPD v pěti oblastech výzkumu

	ČSSD	SPD
1. programové změny	↗↗	↗
2. organizační změny	↗↗	↗
3. vliv stranické soutěže	↔	↔
4. stranicko-vládni vztah	↔	↗↗
5. nadnárodní úroveň	↗	↗↗

žádný vliv: ↔

evropeizace: ↗

vyšoká míra

evropeizace: ↗↗

Zdroj: Autorka